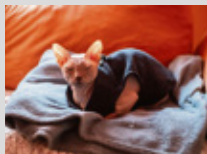

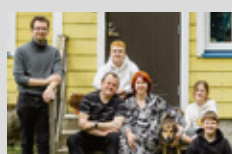
Äri tehku
ettevõtja,
mitte riik
Majandus lk 4

Teraapiakass
Jerry on ärevuse
vaigistajaa
Lemmikloom lk 9

Pühapäev
aasta emaga
Oma Kodu
lk 10-12

Pögenemine
Saaremaalt
1982
Ajalugu lk 14

“Mulle meeldivad,
nagu muhulased
ütlevad – runn-
tuhlised.”

RAIVO LEMMIKTOIDUST
TÄNAVAKÜSITLUS LK 5

Saarte Hääl

Laupäev, 24. mai 2025 • Nr 58 (6031) • Hind 2.70 €

Ringtee ärikvartal üha laieneb

Kuussaares Kalevi tänaval käib endise leivakombinaadi juurdeehitise püstitamise. Aga sellega ei ole Ringtee ärikvartali arendus kaugeltki veel lõppenud.

Mehis Tulk

Ringtee Ärikeskus OÜ juhatuse liige **Herki Sai** ütles, et ärikvartali asukate vahel on tekkinud mõnus sünergia, rentnikud toetavad üksteise tegevust.

“Ta töötab nagu üks tervik. Hinnastamine on paigas, meile on hea ligipääs nii suurelt Ringteelt kui ka Kalevi tänavalt, mugava asukohta tõttu on asi hästi käima läinud. Meil on piisavalt parkimiskohti, igale ärile on võimalik praktiliselt ukse ette sõita,” rääkis ta.

Sai tõdes, et Ringtee ärikvartali laiendamine ei meelita üksnes kohalikke ettevõtteid senistelt pindadelt ümber kolima, vaid toob saarele ka päris uusi tegijaid.

Näiteks sellesamas endise leivakombinaadi laienduses alustab tööd uus kauplus. Milline täpsemalt, saab Saia sõnul avalikuks ehk kuu aja pärast.

Kalevi 26 ja 28 kinnistu on tänaseks täis ehitatud, praegu käib töö naabruses asuval Kalevi 30 krundil. Seal asuva endise leivakombinaadi kontorihoone lammutati ja selle asemele kerkib uus hoonemaht. Metallkonstruktsioon on juba püsti ja käib seinapaneelide paigaldamine. Leivakombinaadi laiendus peaks valmima selle aasta augustiks.

Sai ütles, et vallavalitsusele on esitatud ka juba uus ehitusloa taotlus, mille kohaselt peaks leivakombinaadi taha kerkima veel üks 2000-ruutmeetrine hoone. Valmistähtaeg sõltub vajalike dokumentide menetlemise kiirusest. Aga seegi pole veel kõik. “Siin

VIDEO
saartehaal.ee

ümber on veel kinnistuid, ka meil endil,” sõnas Sai ja nentis, et arendustegevust jätkub kvartalis veel mitmeks aastaks.

“Me ei kiirusta, võtame pigem rahulikult. Kui kellelgi huvi ja võimalus tekib, ehitame juurde. Asi peab nõudlusega käikides käima, niisama ette tühja ruumi ehitada ei taha,” lausus ta.

Edukalt on läinud ka Saia osalusega Tervisepargi elamukvartali arendus, kus 27 eramukrundist on hetkel müümata veel kaheksa. Aadressidele Pilve tn 1, Pilve tn 2 ja Vesikaare tn 2 kavandatud korter- ja ridaelamute rajamiseks on Saaremaa vallavalitsuses menetlemisel detailplaneering, mis algatati mullu 4. juunil.

▲ **TÖÖ EI LÖPE:** Herki Sai usub, et Ringtee ja Kalevi tänav vahelises ärikvartalis jätkub arendustööd veel mitmeteks aastateks. Taamal kerkiv endise leivakombinaadi juurdeehitis peaks valmima augustis.

MAANUS MASING

Ringtee-äärne pinnasemägi kahaneb jõudsalt

Kuussaares Ringtee 9 krundil aastaid kõrgunud täitepinnasemägi on jäänud oluliselt väiksemaks ja kaob loodetavasti lõplikult.

Saaremaa vallavalitsuse majandus- ja haldusosakonna juhataja **Raino Sepp** ütles, et vallale kuuluval kinnistul on ladestatud vallavarana täitepinnas.

Kuna pinnase kasutus on tagasihoidlik, siis andis vald nõusoleku see tasuta ära jagada, kuid äraveo ja pealetõstmise maksab kinni materjali soovija.

“Seetõttu on seal ühe ettevõtte ekskavaator, mis pakub soovijale kopp-laaduri teenust, juhul kui inimesel endal muid lahendusi ei ole. Tegelikult on see mudel suurepäraselt töötanud, sest varem on paljud huvilised just kopp-laaduri puudumise tõttu materjalist loobunud,” märkis Sepp ja lisas, et tänaseks on täitepinnase hulk oluliselt vähenenud.

Saaremaa Halduse kasutuses oleval platsil on kaevetöödelt tulnud pinnast, kive jms ladestatud juba alates aastast 2008. Keskkonnainspeksioon juhtis 2016. aasta septembris toonase linnavalitsuse tähelepanu asjaolule, et jäätmeid võib vaheladestada vaid kuni kolm aastat.

Selle aja jooksul oleks tulnud jäätmed taaskasutada või vastavat õigust omava isiku poolt töödelda.

Mehis Tulk

MAANUS MASING

Meri

SPA
HOTEL
RESTO

Kas Sul tuleb ette päevi, kus sooviksid, et saaksid momendiks panna igapäevaelu müra ja mured pausile? Tule ja lase end poputada!

Päevaspaa eripakkumine: STRESSIVABA HEAOLU

Päevaspaa pakettis sisaldub:

- Meri á la carte massaaž (45 min)
- Näomassaaž või pea- ja kaelamassaaž (30 min)
- Spaa limiteerimata päevapilet kasutamiseks E-N

Eripakkumine **50 €**
(tavahind 95 €)

Broneerimine ja tingimused: pakett on kasutamiseks E-N.

Spaa päevapiletit ei pea kasutama hooldustega samal päeval – võid tulla spaamõnusi nautima ka mõnel teisel öhtul.

Palun broneeri päevaspaa pakett info@merihotel.ee või +372 6 076 500

Pargi 16, Kuussaare, www.merispaa.ee

Meri Spa Hotell

Kuressaare sadam sai automaattankla

Kuressaare jahisadama kütusetankla uus operaator Alexela paigaldas sadamasse automaattankla.

Jahisadama kapten **Oskar Jõgi** (pildil) ütles, et seni kasutas sadam Saare Kütuse tankurit, kus jahtidele müüs kütust sadamkapten. Kütust said jahid reeglina osta ikkagi tööpäeva sees.

Saarte Liinidele kuuluva Papisaare ja Vikati sadama kapten **Meelis Saarlaid** ütles, et sarnaselt autotanklatega lähivad ka sadamad üle automaattanklatele. Automaattankla annab meresõitjale suure vabaduse ja hõlbustab sadamatöötajate elu. "Kui ma töötasin Roomassaares jahisadamas, siis tihti peale helistati mulle Roomassaarest pärast tööpäeva õhtul kell kümme ja küsiti, kas saab kütust," meenutas Saarlaid. "Eks ajasid siis jalad alla ja sõitsid välja."

Ain Lember

Sõmera Kodu kinnistu jäi taas müümata

Korduvalt enampakkumisel olnud endise Sõmera Kodu kompleksi kinnistu jäi ka seekordsel oksjonil müümata.

15 115 m² suuruse Sõmera kompleksi ostmiseks polnud tähtajaks, 19. maiks, tehtud ainsatki pakkumist, ehkki mullusega võrreldes oli kinnistu alghind kõvasti madalam. Kui eelmisel aastal soovis AS Hoolekandeteenused kinnistu eest saada vähemalt 1,21 miljonit eurot, siis tänava märtsis oli alghind 700 000 eurot.

"Plaanis on kinnistu uuesti ümber hinnata ja taas müüki panna," ütles AS-i Hoolekandeteenused haldusjuht **Aivo Läht**.

Praegu elab Sõmera kompleksi kahes majas kokku 53 Ukraina sõjapõgenikku.

Monika Metsmaa

Vald tellis praami saarlaste koju- saamiseks super- staari kontserdilt

Tallinna lauluväljakul astub 3. juunil lavale maailma üks edukamaid *pop-rock* bände Imagine Dragons. Et saarlased pärast seda koju pääseksid, palus Saaremaa vallavalitsus lisada öösel kell kaks graafikusse lisareisi Virtsu-Kuivastu liinil.

Imagine Dragonsi kontserdilt öösel kojupääsemise teema tõstatas pärast seda, kui vallavalitsus teatas, et on tellinud kahe Tallinnas toimuva ürituse jaoks lisareisid.

Neljapäeval avaldati ka Imagine Dragonsi kontserdi järgse reisi soovi sotsiaalmeediagrups "Märgatud: Saaremaal": "Andke märku, kes sooviks tulla kontserdilt koju 2:00 praamiga. Kui huvi suur, siis ehk lisandub ööpraam."

Andres Sepp

Saaremaa Gümnaasiumisse kandideeris rekordarv noori

Põhikoolide lõpetajad on Saaremaa Gümnaasiumisse astumiseks esitanud sadakond avaldust rohkem kui seal jätkub uutele tulijatele kohti, ent õppida soovijaid jagub ka teistesse koolidesse.

Monika Metsmaa

Kokku kandideeris Saaremaa Gümnaasiumisse 274 õpilast 51 koolist. Varasematel aastatel on kandidaate olnud 250 ringis.

"Tänavustest kandidaatidest 44 noort on väljastpoolt Saare maakonda, kuid sageli on nende õpilaste juured saarelised ja sugulasedki siin ees," ütles SG direktor **Ivo Visak**.

Tema sõnul on aeg näidanud, et mandrilt kandideerijate osas ei ole me ilmtingimata A valik, pigem B. "See omakorda võib tekitada esmases pingereas, kus võtame vastu 180 õpilast, üksjagu liikumist," lausus Visak. Augusti lõpuks on pilt tema sõnul siiski selge.

Orissaare kooli soovijaid ka Kuressaarest

"Meile on tänase päeva seisuga laekunud 15 avaldust," ütles Orissaare gümnaasiumi õppealajuhataja **Hilde Kurg** kolmapäeval. Tema sõnul on neist vaid kolm OG üheksandike esitatud.

"Tulijaid on Muhust ja üle Saaremaa - linnast ja ka teiselt poolt linna," rääkis Kurg. "Samas ei ole ka kõik meie oma õpilased veel avaldust teinud, sest esitamiseks aega veel on."

"Uute õppijate dokumentide vastuvõtt praegu alles käib, kuid saabunud avalduste põhjal on näha, et oma haridusteed soovivad meie kooli gümnaasiumiosas jätkata

"ÜKSKI TUBLI PÕHIKOOIÕPPUR meil ukse taha jäänud pole, ei jää ka sel korral," kinnitas Ivo Visak.

MAANUS MASING

ta väga erinevas vanuses õppijad," ütles Kuressaare täiskasvanute gümnaasiumi direktor **Ly Kallas**.

Tema sõnul on otse põhikoolist tulnud õpilaste avaldusi, ent erinevatesse gümnaasiumiosas klassidesse on avalduse esitanud ka vanaemaid õppijaid.

"Kui varem oleme aastaid gümnaasiumihariduse kõrval pakkunud õppimisvõimalust põhikooliosas ainult 9. klassile, siis sel aastal avame ka 8. klassi, kuna nõudlus selleks on olemas," rääkis Kallas.

KTG võtab põhikooliosas õpilasi vastu alates 17. elu-

aastast, erandjuhul Rajaleidja suunamisel ka nooremaid.

Kuressaare ametikool võtab õppida soovijate dokumente vastu 19. maist. Kolmapäeva lõuna seisuga oli veebikeskkonna SAIS kaudu esitatud 37 sisseastumise avaldust, teist sama palju oli alustatud.

"Loodame, et need inimesed teevad valmis oma lisadokumendid, nagu motivatsioonikirjad, vanema nõusolekud ja tervisedeklaratsioonid ning jõuavad avalduse esitamiseni," ütles ametikooli teabejuht **Taavi Tuisk**. "Alati tahaks rohkem avaldusi, aga

täna (kolmapäeval - toim) on alles kolmas päev."

Avaldusi on tulnud kõigile õppekavadele

Tuisu sõnul teeb kõige rohkem rõõmu see, et avaldusi on esitatud kõigile uutele ja varasematele rakendusliku keskhariduse õppekavadele.

Teisipäeval alustas ametikool ka õhtuste erialapõhiste veebinaridega, et huvilistele rohkem infot anda ja küsimustele vastata.

Praegu on rakendusliku keskhariduse erialadest kõige rohkem avaldusi esitatud

mootorsõidukitehnika erialale, tsükliõppe erialadest aga raamatupidaja omale.

Tänavu pakub ametikool uute valikutena viit valdkondlikku rakendusliku keskhariduse õppekava, kus antakse põhjalik üldharidus edasiõppimiseks. Avalduste esitamiseks on aega 15. juunini.

Tsükliõppes on uus elektri-
tuuliku labade hooldaja eriala.

"Praegu ootame kõige rohkem neid, kes soovivad õppida päevaõppes," lausus Taavi Tuisk. "Muidugi saab esitada ka avaldusi tsükliõppe erialadele, aga selleks on aega 10. augustini."

Reigo Kuivjõgi tähistab juubelit näituse avamisega

Täna avatakse Tallinnas Mikkeli muuseumis näitus "Kunstisõltuvus", mille eksponaadid on pärit saarlase **Reigo Kuivjõgi** (pildil) rikkalikust kunstikogust. 21. mail tähistas Reigo Kuivjõgi oma 50. sünnipäeva.

Kadi raadio ja Saarte Hääli õnnitlesid juubilaril sünnipäeva ja näituse avamise puhul. "Mul on väga keeruline öelda, mis selle näituse eriliselt teeb, sest need on ju tööd minu kogust ja minu jaoks on nad kõik erilised. Aga kui laiemalt mõelda, siis ega nii suurt eesti nüüdiskunsti näitust pole Eesti kunstimuuseumides varem vist olnudki. Enamik teoseid on ikkagi uue vabariigi ajal loodud," arutles Reigo Kuivjõgi.

"Minu soov on teha kunst hästi vaadeldavaks ja tarbitavaks, et võimalikult palju

inimesi leiaks oma tee kunstini. Mulle on kunst pakkunud väga-väga palju rõõmu ja olen veendunud, et see pakub sarnast rõõmu ka teistele," tõi Kuivjõgi välja, mis tal elus oluline on.

"Mida ma endale sünnipäevaks soovin? No nüüd ma tundun endale küll vana ini-

mesena. Mäletan, kui oma ema ja vanaema käest lapsena sama küsisin, siis nende vastused tundusid nii vähehuviavad," naeris juubilar.

"Aga no ikka seda, et inimesed oleksid rõõmsad, et lapsed oleksid toredad ja tuju oleks kõigil hea!"

Aili Salong

Orissaares saab uuel kooliaastal madruseks õppida

Orissaare gümnaasium avab eelseisval õppeaastal merenduse õppekava, mille alusel hakatakse õpilastele pakkuma vanemmadruse ametiks vajalikke teadmisi.

Orissaare gümnaasiumi direktor **Marjana Prii** ütles, et õppekava sisaldab viis kursust teoreetilist madruseõpet ja kaht praktilist kursust. Üks kursus kestab 35 tundi ehk kaks tundi nädalas läbi kolme kooliaasta. Praktilist õpet saavad madrusehakatised ühe-kahepäevaste laagrite-na parvlaeval Regula.

Madruse õppekava, mille alusel planeeritakse pakkuda väljaõppevõimalust OG gümnaasiumitaseme õpilastele, valmistasid ette kapten Kalle Kärner ja Kuusalu mereklassi koolitaja Karl Kuuse.

Eesti mereakadeemia õpedirektor **Katre Koit** ütles, et Eesti mereakadeemia esindajad vaatavad õppekava sel nä-

dalal üle ja täpsustasid seda. Lähiajal loodab mereakadeemia saada õppekava transpordiametile kooskõlastamiseks.

Eesti mereakadeemia leiab, et merendusosalased valikkursused hoiavad merendust rohkem pildil ja seeläbi saavad võimalikult paljud noored teadmisi ja motivatsiooni tulevikus merendusvaldkonda tööle asuda. Ka Saaremaal võiks merenduse huvi noorte seas praegusest suurem olla.

Loodetavasti leiab Orissaare gümnaasiumi algatus positiivset vastukaja ning kursust soovib läbida piisaval hulgal õpilasi, sõnas Koit. Merendus on jätkuvalt maailmas väga oluline majandusharu. Merendusharidus annab laiapõhjalised teadmised, mis tagab võimaluse töötada tulevikus nii maal kui ka merel.

Ain Lember

Ivo Visak valiti TI-Hüppe tegevjuhiks

Sihtasutuse TI-Hüpe tegevjuhiks valiti 75 kandidaadi seast Saaremaa gümnaasiumi juht Ivo Visak. Samal konkursil leiti TI-Hüppele ka haridustehnoloogია juht Märt Lume, kes alustab koos Visakuga tööd 1. juunist.

Ivo Visaku sõnul on kõige olulisem, et 2025.–2026. õppeaastaks on Eesti õpilastele ja õpetajatele kättesaadav selline tehisintellekti lahendus, mis on päriselt kasulik just õppimise kontekstis, mitte vastuste andmise kontekstis.

“Me ei taha seda, et pakume õpilastele lihtsalt vastuste masinat, sest vastuste masin tähendab, et õpilane minetab mõtlemise,” märkis ta.

Järgneva õppeaasta jooksul võtab SG direktori kohustused üle kohusetäitja ning Visak naaseb koolijuhi rolli ülejäärgmisel õppeaastal. “Mina olen kooli loonud viis aastat, nendest neli olen saanud väga toreda õpetajate meeskonnaga toimetada,” tõdes Visak. Ta lisas, et tänaseks võibki ta olla objektiivselt hindamiseks koolile liiga lähedal: “Ma näen, et see on ülimalt hea võimalus korraks vaadata Saaremaa gümnaasiumit kõrvalt.”

Visaku sõnul on TI-Hüppes kinnihaaramine uniikaalne võimalus, aga seda otsest tehes peab jääma kõige olulisema juurde: “Tallinna Ülikoolis on professor Eve Eischmidt, kes on haridus-

valdkonnas seda sõnastanud alati nii, et vahet pole, kuidas sa hariduses midagi planeerid – sinu kõige olulisem subjekt, kelle nimel sa üldse midagi teed, on õpilane.”

1. juunist ametisse astuv Visak tõi oma kandideerimise peamise põhjusena välja sügava mure tehisintellekti ümber toimuva pärast. “TI-Hüppel on tore moto: pärisaru enne tehisaru. TI-Hüppe haridusprogrammi eesmärk ongi leida lahendus, mille toel õpiksid meie õpilased mõtlema, mitte delegeerima mõtlemist tehisintellektile,” selgitas Visak.

SA TI-Hüpe tegevjuhina vastutab Visak sihtasutuse töö strateegilise kavandamise ja korraldamise, järjepideva juhtimise, partnerlussuhete loomise ja arendamise ning sihtasutuse esindamise eest.

TI-Hüppe nõukogu esinaine **Kristi Vinter-Nemvaltsi** sõnul on Ivo Visak uendusmeelne koolijuht, kellel on nii õpetajana töötamise kui ka erasektori kogemus. “Ivo jaoks on tehisaru ja eriti selle seosed eetikaga teema, millest ta kirglikult huvitub ning mida ta ka õpilastele õpetab. Tema tugev koolielu tundmine ja usk hariduse muutust loovasse jõudu aitab TI-Hüppel õigel kursil püsida,” põhjendas Vinter-Nemvalts tegevjuhi valikut.

Lennart Pihl

UUSIRUUME näitas Saarte Häälele kirurgiaosakonna ülemarst Toomas Tartes.

MAANUS MASING

Kirurgia läbis uuenduse

Nädala alguses avas Kuressaare haigla uuenenud kirurgiaosakonna, kus paremad tingimused on tagatud nii patsientidele kui ka töötajatele.

Kirurgiaosakond läbis põhjaliku uuenduskuuri kümne kuu jooksul ja see puudutas ka mitmeid tehnilisi ning patsientide heaolu ja privaatsust silmas pidades lahendusi.

Osakond sai endale kaasaegse kliimasüsteemi, mis tagab ruumides parema õhuvahetuse ja optimaalse temperatuuri. Lisaks tehnilistele lahendustele muudeti täielikult osakonna sisekujundust, mis on nüüd tänapäevane, valgusküllane ja patiensisõbralik.

Palatid on endisest avaramad ja privaatsemad, et tagada patsientidele maksimaalne mugavus ja taastumiseks vajalik rahu. Osakonnas on endiselt kokku 38 kohta, ent rohkem kaheinimesepalateid.

Olulise uuendusena lisandus ka kaks isolaatorit, mis võimaldavad paremini toime tulla nakkushaiguste tõkestamisega ning tagavad nakkuskahtlusega patsientide turvalise ravi eraldi ruumides.

Haigla juhtkond tänas kogu meeskonda ja partnereid, kes projekti elluviimisse panustasid, sealhulgas peatöövõtjat Pihla Gruppi. Tööde maksumus oli kokku 1,6 miljonit eurot.

Kristina Õun

Kiire ja keskkonnasõbralik pakivedu nii saarelt mandrile kui ka saarel.

Alates maikuust on Cargobusi pakiveoteenus kättesaadav täismahus ka Saaremaal. Teenuse laiendamise eesmärk on pakkuda saarlastele veelgi kiiremat, paindlikumat ja usaldusväärsemat pakiveoteenust, mis vastab tõhusalt nii kohalike ettevõtete kui eraisikute igapäevastele logistilistele vajadustele.

KIIRE

Kui varem võisid pakid Saaremaalt mandrile või saarel jõuda sihtpunkti järgmisel päeval, siis nüüd on see muutunud. Hommikul kullerile üleantud saadetised jõuavad juba samal päeval Tallinna, Tartusse, Pärnusse, Narva või mistahes teise Eesti suuremasse linna. Cargobusi pakiveo eest Saaremaal hooldab kohalik kuller Geiro, kes tunneb hästi piirkonna eripära ja inimeste vajadusi. See tagab personaalse lähenemise, mis on eriti oluline väikeste kogukondade ettevõtetele ja eraisikutele. Kohaliku elanikuna on Cargobusi kuller Geiro alati tundnud puudust kiiretest pakide saatmisvõimalustest nii mandri ja Saaremaa vahet kui ka Saaremaal. Tavapärased saatmismeetodid võtavad sageli mitu päeva, vahel isegi nädala. Just seetõttu on Geiro võtnud oma südameasjaks tuua saarlasteni sama päeva tarnevõimalusi parima hinna ja kvaliteedi suhtega.

AINULAADNE

Cargobus on Eesti vanim erakapitalil tegutsev pakiveo teenuste pakkuja, kellel on üle 30 aasta kogemust. Cargobusi teenusel on ainulaadne eelis – saadetiste kohaletoimetamiseks kasutatakse ringmobiilsuslogistikat, mis tähendab, et pakid liiguvad tihedal graafikul väljuvate kaugliinibussidega. See nutikas lahendus aitab kokku hoida ressursse, vähendada tühisõite ja muuta pakivedu keskkonnasõbralikumaks ning ka kliendile soodsamaks.

Cargobus tõi Saaremaale senisest kiirema pakiveoteenuse!

SISUTURUNDUS

KESKKONNASÕBRALIK

Lisaks ringmobiilsusest saadavale kasule kasutab Cargobus oma kaubikutes Neste MY Renewable Diesel kütust, mis on valmistatud täielikult taastuvatest toorainetest. See tähendab, et kaubik tekitab sõites keskmiselt 90% vähem süsinikuheidet võrreldes tavalise diislikütusega. Nii saab pakk kiirelt kohale, ilma loodust

kahjustamata. Saaremaa on nüüd Cargobusi võrgustiku loomulik osa.

Cargobusi eesmärk on tagada, et kvaliteetne ja kiire pakivedu oleks kättesaadav ka saartel – ühendades inimesi ja ettevõtteid üle Eesti ning pakkudes samal ajal keskkonnasõbralikumat ja kiiremat alternatiivi traditsioonilisele pakiveoteenusele.

“Äri tehku ettevõtja, mitte riik,” ütleb majandusminister Keldo

Kadi raadios kõlanud intervjuus majandus- ja tööstusminister **Erkki Keldoga** arutati, mida teha, et eksport ei jääks toppama, ning kuidas vältida vajalike otsuste takerdumist lõputute menetluste taha.

Tõnis Kipper

►Vanasti öeldi, et kui minister tuleb maakonda, siis on kaks võimalust: kas on midagi väga halvasti või siis antakse kellelegi lindilõikamise võimalus. Ajad on aga muutunud. Mis on teie Saaremaa viisi eesmärk?

Eesmärk on näha, kuidas kohalikul ettevõtlusel läheb. Kohtuda inimestega ja saada reaalselt igapäevast tagasisidet. Põhirõhk on ettevõtete külastamisel. Samuti külastasin ametikooli. Vaatasin üle selle osa, mis puudutab uue õppekava võimalusi ja rakendamist.

Näeme, et aina rohkem tekib tuulegeneraatoreid ja tuuleparke, mis loob uusi töökohti. Saaremaa on sellest kohe kinni haaranud. Mul on väga hea meel seda näha ning ma usun ja loodan, et see õppekava saab olema väga praktiline.

►Käisite Baltic Workboatsis ja lähete veel Luksusjahti. Kuidas saaks riik neid toetada välisrühade laiendamisel, rahvusvaheliste hangete võitmisel või uute ekspordivõimaluste leidmisel? Kuidas tagada, et Eesti riiklikud laevatellimused jääksid Eestisse? Toon näiteks viienda parvlaeva saaga, mis kuidagi ei jõua lahenduseni – eestimaised ettevõtted ei ole saanud võimalust. Mida teha?

Jah, võimalusi on mitmeid. Kõigepealt: riik ise majandust ei juhi ega peakski juhtima. Tuleb luua konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond. Eksporti puudutavalt oleme koostöös eraettevõtjate ja erialaliitidega pannud kokku ekspordistrateegia. Olemas on ka ekspordilaenude ja garantiide süsteem. Eksport nõuab ettevõttele täiendavaid kulusid ja riik saab olla garanteerija.

Lisaks on käivitumas ekspordistrateegia toetusmeede erialaliitudele, mida saab kasutada uutele turgudele sisenedamiseks, ekspordinõuiku palkamiseks jne. Eesti ettevõtteid on valdavalt väike- ja keskmise suurusega, mis tähendab, et paljud asjad on mõistlik teha ühiselt. Turg väljaspool Eestit on piisavalt suur.

Baltic Workboatsi näitel – nad on edukalt kaasatud Euroopa kaitsekoostöö projekti. Nad arendavad uut autonoomset laeva, mis on mõeldud kaitsetööstusele, kuid tehnoloogiat, mida nad arendavad, on rakendatav ka teistel laevadel ja igapäevatöös.

GALERII
saartehaal.ee

LUKSUSJAHIS
tutvustas minister Erkki Keldole tootmist firma tegevjuht Andres Toom. Keskel Kristi Sillart. MAANUS MASING

Riik saab luua võimalusi näiteks kaitsetööstushangete kaudu. Meil on oma merevägi ja see on üks võimalus. Jah, me peame arvestama Euroopa Liidu ühise turu reeglitega, sest teised riigid saavad samuti hangetel osaleda. Kuid riigihangetele saab lisada täiendavaid parameetreid ja seda teevad ka teised EL-i riigid. Kui vähegi võimalik, tuleb eelistada eestimaist.

Kokkuvõtteks: hoobasid on mitmeid, aga äririski ja ettevõtlust peab ettevõtja ise hindama. Riik saab luua konkurentsivõimelise keskkonna, sellega me valitsuses ka süstemaatiliselt tegeleme. Lisaks proovime lihtsustada reegleid ja vähendada bürokraatiat. Ettevõtjatel peab olema võimalus taotleda toetusi, arendada tooteportfelli, lisada innovatsiooni või suurendada toodete lisandväärtust.

►Baltic Workboats sattus hiljuti uurimisorganite huvi alla. Kas teie visiit sellesse ettevõttesse näitab usaldust ettevõtte vastu või soovi kohapeal selgust saada, mis toimub?

Ei kumbagi. Õiguskaitseorganid on Eestis iseseisvad ja teevad oma tööd. Kodaniku na loodan, et õiguselgus saabub võimalikult kiiresti, et ettevõtjad saaksid oma tööle keskenduda. Poliitikul ei ole kohane konkreetset juhtumit kommenteerida. Kõige olulisem on, et tekiks kiiresti selge arusaam ja õiguselgus. Ettevõtjate ülesanne on tegeleda ettevõtlusega, poliitiku ülesanne on luua ettevõtluskeskkond.

Oluline on, et maksusüsteem oleks lihtne ja motiveeriv, bürokraatiat ja aruandlust vähem. Olgu siis tegemist väikeste, keskmiste või suurte ettevõtetega. Kui asjaajamine on lihtne, mõjutab see positiivselt

kõiki. Tuleb tegeleda takistustega, mis mõjutavad kogu ettevõtlust, mitte hakata käsitsi üksikuid ettevõtteid välja valima.

►Kohtusite Saaremaa ettevõtjatega lõunasöögil. Mis siis meie ettevõtlikele saarlastele praegu kõige rohkem muret teeb? On see tööjõupuudus, energiahinnad, maksusüsteem või midagi muud? Mida kurdeti?

Rääkisime palju elust, maast ja ilmast. Ilmselgelt rääkisime ka maksusüsteemist. Alustasin ise sellest, sest on hea ettevõtjatele öelda, et praegune valitsus on selgelt võtnud parempoolse suuna. Plaanitud ettevõtte kasumimaks jääb ära. Küsimus ei ole ainult kasumimaksus, vaid kogu maksumaksjate keskkonnas.

“Kui vähegi võimalik, tuleb eelistada eestimaist.”

ERKKI KELDO

Ettevõtjatel ei ole traditsioonilist tulumaksu – nad saavad teenitud kasumi investeerida ettevõtte kasvu. See on tähtis. Alates järgmisest aastast langevad ka tööjõumaksud. Kõigile Eesti inimestele hakkab kehtima 700-eurone tulumaksuvaba miinimum. Näiteks keskmist palka saav inimene saab netopalgana aastas umbes 1500 eurot rohkem.

Rääkisime ka elukallidusest. Hinnad on tõusnud. Netopalka kasv annab inimestele veidi leevendust. See on tähtis. Muidugi rääkisime ka julgeolekust – see on kõige alus. Kui ühiskonnas ei ole kindlustunnet, siis ei looda uusi töökohti ja investorid ei julge siia tulla. Riigi ülesanne on pakkuda

kindlustunnet. Oleme teinud ajaloolise otsuse – suuname järgmistel aastatel vähemalt 5% SKT-st riigikaitseks. See on suur muudatus. Kui varem oli kaitsekulude maht 600–700 miljonit eurot aastas, siis nüüd on see üle kahe miljardi. Seda on raske katta ainult riigieelarvest. Kuid ettevõtjad mõistavad, miks seda vaja on. Me teame, kes on meie idanaaber. Me ei soovi konflikti, aga peame näitama, et oleme valmis ja siia ei tasu tulla.

Ministrina vastutan ka väliskaubanduse eest. Kui viibin välismaal, kinnitan investoritele, et Eesti on paremini kaitsitud kui kunagi varem. Me panustame ise, Soome ja Rootsi on NATO-s. Tallinna või Eestisse investeerimine on sama turvaline kui Berliini või Rooma. Me kõik oleme samas kaitsealliansis.

Samuti rääkisime väga praktilistest Saaremaa-teemadest: praamiliiklusest, viiendast parvlaevast. Rääkisime sellest, et kohalikul omavalitsusel võiks olla rohkem kaasarääkimisõigust parvlaevade graafikute koostamisel. Arutlesime ka turismi üle – kuidas meelitada siia rohkem turiste. Olen ka turismiminister, seega oli juttu ka väga argistest ja praktilistest teemadest.

►Olete korduvalt rõhutanud vajadust planeerimisprotsessi kiirendamiseks. Saaremaal peavad ühele territooriumile mahtuma loodushoid, turism ja ettevõtlus. Kas lahendus peitub protseduuride lihtsustamises või paremas kogukonnaga suhtluses?

Mõlemat on vaja. Kui mõni planeerimisprotsess läheb unt-su, siis tihti on põhjuseks see, et kogukonda ei julge siia kaasatud. Teisalt näeme praegu

üle Eesti tuuleparkide rajamise näitel, et isegi need inimesed, kes ei ole konkreetse piirkonnaga otseselt seotud, tulevad protestima ja tahavad kaasa rääkida.

Planeerimisprotsesse tuleb lihtsustada nii, et mitut sammu saaks teha paralleelselt. See ei tähenda, et kaasamine kaob. Inimestel peab säilima võimalus kaasa rääkida. Aga protsess ei tohi venida lõputult. Ka kogukonnal ja investoril peab olema selge, millal protsess algab, kui kaua kestab ja millal lõpeb.

Tihti on probleeme seotud kooskõlastuste ja küsimuste korduva esitamisega riigiametite või kohaliku omavalitsuse poolt. Ma loodan, et see pole Saaremaal probleem, aga üle Eesti tuleb reeglid muuta selgemaks, lihtsamaks ja läbipaistvamaks.

Peame looma süsteemi, kus on määratud tähtsajad menetluseks – nii riigiasutuste kui ka kohalike omavalitsuste puhul. See annab investorile kindluse ja prognoositavuse.

Lubade väljastamine on samuti tihedalt seotud planeerimisega – sealhulgas keskkonnaloa ja -uuringud. Loomes keskvalitsuse vaates ühtse kontaktpunkti, kust investor saab kogu vajaliku info ja nõustamise, et protsess liiguks kiiremini ja edukamalt.

Üks positiivne näide kogukonna kaasamisest on Eesti-Läti neljas elektriliin. Julgen seda juba positiivseks näiteks nimetada.

►Ma veel kahtleks, sest ei tea lõpptulemust – kas see on ikka väga positiivne?

Tuleb positiivne. Alguses oli plaanis kaks trassikoridori, aga pärast kohalike kogukondadega rääkimist arutati Eleringi-

ga ning jõuti otsusele, et saab hakkama ühe koridoriga. See tähendab väiksemat maapinna hõivet ja rahuldab kohalike ootusi. Samal ajal tagatakse varustuskindlus.

►Üks koridor on tõesti positiivne uudis. Aga on pakutud, et võiks kaaluda ka maakaablit õhuliini asemel. Kas see teema on päevakorralt maas? Seda arutatakse endiselt.

►Mis on teie hinnangul Saaremaa suurimad majanduslikud tugevused või plussid?

Esimene asi, mis Saaremaal tulles alati silma hakkab ja on pikalt esile tõusnud, on niinimetatud sinimajandus ehk kõik majandusharud, mis on seotud veega. Siin tegutseb mitu laevandusettevõtet, mis on mitte ainult Eesti, vaid kogu Euroopa tasemel täiesti tipus. Nad kasvavad ja loovad uusi töökohti ning see on väga tugev külg.

Teine valdkond, millest räägitakse isegi vähem, kuid millest võiks palju rohkem rääkida, on elektroonikatööstus. Saaremaal on täiesti tipptasemel elektroonikatööstus. Näiteks Incap on ettevõtte, mis tegutseb väga kõrge lisandväärtusega, loob häid, kõrgepalgalisi töökohti. Ehk et kuigi Saaremaa tundub väike saar, on siin maailma mastaabis täiesti tippklassi tööstusettevõtteid.

Muidugi tuleb alati välja tuua ka turism. Turismis peaks liikuma suurema teenuseekspordi suunas. Kuidas saada siia rohkem välituriste? Saaremaa on Eestis kindlasti tipus, aga alati saab paremini. Vaatame strateegiliselt, kuidas tuua rohkem turiste, kuidas teenuseid digiteerida, muuta neid efektiivsemaks ja mitmekesisemaks. Räägime rohkem elamusturismist – see võimaldab välituristidel küsida ka kõrgemat hinda.

►Kui te peaksite tulema Saaremaale ja alustama siin oma ettevõtet, siis mis valdkonnas see oleks? Ma natuke juba aian – te justkui vihjate.

See on raske küsimus. Olen kõik oma lapsepõlvesuved Saaremaal veetnud. Olen ema poolt siit pärit, seega on Saaremaa mulle hästi südamele lähedane. Kindlasti oleks mulle väga sümpaatne pidada tulevikus üht mõnusat turismitalu.

Pakusin toiduelamusi, saunasid ja elamusturismi. Seda kõike ka välituristidele. Üks asi, mida tihti ei märgata, on Eesti unikaalne loodus. Kui töö või kohustus viib mind tihti Euroopasse ja suurlinnadesse, siis hakkab silma, kui erakordne on Eesti loodus. Seda, mida meil on, pole paljudes riikides lihtsalt võimalik saavutada, sest looduskeskkonda polegi alles.

Aga ma tean, et kaugelt turiste siia saada on keeruline. Siiski, just loodus- ja elamusturism on midagi unikaalset, millel on väga suur väärtus.

JUHTKIRI

Tibude lugemise aeg

Aeg tibusid lugeda olevat sügisel. Hariduses on see aga just nüüd, kevadel, kui koolilõpetajad on oma eksamid ära teinud või veel viimaseid tegemas. Osal abiturientidel vastuski saadud, kas nad pääsesid soovitud kõrgkooli või peavad leppima tagavaravariandiga.

Suur osa tänasest Saarte Häälest on pühendatud haridusteamadele. Saaremaa gümnaasiumisse astumiseks tegi avalduse koguni sadakond noort rohkem, kui seal uutele alustajatele kohti jagub. See näitab, et maakonna suurim gümnaasium on populaarne kool.

Küllap see, et SG direktor on oma juhitava õppeasutuse nullist üles ehitanud, oli üks põhjus, miks ta 75 kandidaadi seast sihtasutuse TI-Hüpe tegevjuhiks valiti.

Visaku ülesanne uues ametis on koos haridustehnoloogia juhiga teha Eesti õpilastele ja õpetajatele kättesaadavaks tehisintellekti lahendus, mis aitab koolinoortel päriselt õppida, mitte lihtsalt vastuseid saada.

Samuti võib tänasest lehest lugeda, mida kasulikku avastasid maakonna koolijuhid reisil Kanaaridele. Ehk annab midagi kuul dust-nähtust ka meil üle võtta. Kas, mis ja millal – eks see paista.

VASTUKAJA

“Taniel Vares: Kuressaare – merelinn või linn mere ääres?”

Saarte Hää!, 22. mai

Konstantin Piskoppel: Merelinnaks nimetatakse linna, mis on otseselt seotud merel töötamise, laevaehituse, meretööstuse ja kaubaveoga ning kus märkimisväärne osa elanikkonnast on hõivatud merendusäris. Kuressaare asub mere lähedal, kuid ei sõltu merest.

Kogu merendusprojektide rahastamist jagavad bürokraadid ja bürokraatidele. Inimesed, kellel on kvalifikatsioon ja tõeliste merendusettevõtete projektid, on alati määratud eelarvehendide saamisel kaotama just seetõttu, et nad on merendusajade spetsialistid, mitte eelarvehendide kujundamise spetsialistid.

Mis on saarlase lemmiktoit? Tuhlis ja nott või miski muu?

TÄNAVAKÜSITLUS

Tänapäeva toiduvalik on ka Saaremaal enam kui rikkalik – Eesti kõogi roogadest Aasia-päraste maitseteni. Küsisime saarlastelt, millised on nende lemmiktoidud.

Raivo Lilbi külast: Minu lemmiktoit on maamehe toit, mis vanasti, mu lapsepõlves tehti – tuhlis ja nott ehk kartul ja hakklihakaste. Ja kala.

Eks mul seda vanust ole ka natuke – kuuskümneid viis juba paistab järgmisel aastal.

See, kes meil süüa teeb, on olnud olukorrast. Vahel teeb naine, vahel tütar. Kui naisi kodus pole, teen ise.

Poes on kalahinnad tänapäeval ikka meeletud. Kui ma ise kala püüan – ahvenat või haugi –, siis ma fileerin need ära. Nii on kõige mugavam süüa, kui roogusid ei ole. Vahel saab kala keedetud ja praetud, igatepidi. Ka räime praen. Äädikamarinaad, sibulakettad sisse, nagu vanasti tehti – nii on kala väga hea. Ka suitsutatud kala on väga mõnus. Nüüd käisime särke püüdmast, kui-vatasime särke

Kartulitega on niimoodi, et mul noored ei koori neid isegi ära, vaid teevad ahjus kuidagi. See on ka väga maitsev, aga mina olen ikka koorega keetnud neid. Mulle meeldivad, nagu muhulased ütlevad –

runntuhlised. Kuna olen liikuv inimene, siis mul on teise päeva hea võtta. Kui koorimata kartuleid keeta, seisavad need kauem ja vitamiin jääb ka sinna koore alla. Kurki-tomatit kasvatan ise.

Tänapäeva vürtsikad toidud kuidagi ei lähe peale. Suhu ma neid teinekord võtan, aga need ei ole ikka need, mis mulle meeldivad.

Nüüd ostsin mingid juustusnäksid – väimees käis siin Hiiumaalt –, ma söön need ära, aga see ei ole ikka see. Seal on maitseaineid nii palju...

Tänapäeva toitudele on ka nii palju keemiat sees. Piima ma üldse ei joo.

Kunagi sai isegi sooja lehmapiima joodud, aga nüüd ei võta organism piima enam vastu.

Jüri Kuressaarest:

Kõige parem on ühepajatoit! Naine teeb seda, ise ma ei oska. See on mitmekesine

toit – juurvilja palju ja maitsev on ka. Oma köögivilja kasvatame ise.

Kui mõni teeb pudratolist ühepajatoitu, siis mulle meeldib selline, kus on ikka tükid. Ühepajatoit on mu lemmik juba lapsepõlvest saadik, kui

ema ja vanaema seda tegid.

Meie toidulaud on mitmekesine. Olen ka kalasõber. Mulle väga meeldib praetud haug. Üldse praetud kala. Ahjukala on ka hea. Kala käin püüdmast, tänagi lähen Artemise poodi lanti ostma.

Ka magusasöömist tuleb mul ikka ette, aga üldiselt ma ei tohiks seda nii väga süüa, veresuhkru pärast. Vahel ikka isutab – tordi, kringli, koogi järele. Mitte ainult pidupäeval. Kui ikka isutab, võtan teisel päeval ka.

Jaan Kuressaarest:

Esimesena tuleb kohe meelde šašlõkk. Seakaelast – see on parim osa. Marinaadi osas usaldan meistreid – Maks & Moorits, Ranarootsi. Šašlõkk on mu lemmik olnud lapsepõlvest saadik. Nagu ka karamellkissell. Ei mäletagi, millal seda viimati sain.

Kaja Kuressaarest:

Mulle meeldib kalasupp, punasest kalast. Müüakse kohe neid komplekte. Keedan enne puljongi valmis ja pärast, kui on juba keenud, panen selle puhta kala sinna sisse. Need kalatükid jäävad siis väga kenad ja mahlased.

KAJA

Ka hapukapsasupp on kena. Ja üldse Eesti toit: liha ja hapukapsas. Kui toormaterjal on hea, aitab kõik süüa.

Küpsetan ka – teen ise torti. Poetorti me eriti ei osta, sest selle eest küsitakse nii palju raha. Koduste aluse valmis, paned kohupiima, vahu koore ja marjad sinna vahele. Saad selle tehtud viie euroga ja see on sama hea kui poetort, mis maksab 50 eurot.

Laine Kuressaarest:

Minule maitsevad kõik head kodused Eesti toidud. Tooraine peab olema värske. Mul on kasvuhuone – tomati, kurgi ja roheline saan salati jaoks kõik sealt. Sibulad ja küüslaugud on maas – kõik on sel aastal väga ilusad. Kõige parem toit on värsketest köögiviljadest ühepajatoit. Ikka sealihaga, näiteks lätikasvanud lihaga, mis ei ole kuiv ja annab head maitset. Olen ühepajatoitu igat moodi teinud, ka suitsulihaga.

Minu Eesti toidu armastus on pärit juba lapsepõlvest. Ema ja vanaema tegid hästi süüa. Lapsepõlvest on mul meeles lau-

päevaõhtud, kui alati tehti õunakooki ja ahjuliha ning küpsetati ise saia. Teen neid asju ka ise ja täpselt samamoodi.

Küsis Monika Metsmaa Pildistas Maanus Masing

VIDEO saartehaal.ee

Ühest uinutavast hoiakust

Pikalt vindunud kevade järel tuleb nüüd vältimatult suvi. Nüüd ajal inimene enam seapõrna järgi ei ennusta, vaid avab äpi – Yr. no, AccuWeather... Neid on palju, igaühel oma lemmik.

Need kõik näitavad, et soojad ilmad on tulekul. Kuna kauaoodatud suvi tähendab aktiivset liikumist, tasuks meelde tuletada vana tarkusetera, et kõige ohtlikum hoiak on: minuga ei juhtu.

“Nüüd on üks asi selge, mida mina kunagi ei tee. Ma ei lenda kopteriga!”

Nii ütles üks noor kolleeg toimetuses, kui kajastasime traagilist kopterite kokkupõrget Soomes, mis võttis meie seast viis tegusat ja ettevõtlikku inimest. Uurimine käib. Olen nõus

ekspertidega, näiteks lennupilootide koolitaja Tõnis Lepaga, kes Äripäeva raadios selgitas, et põhjuste üle (inimlik viga, tehniline rike) spekulimine pole mõttekas ega tervislik.

Kuid mingite piiride tõmbamine iseenda käitumises on kindlasti mõistlik. Ma näiteks arvan, et igaüks ei peagi sõitma mootorrattaga, isegi kui keskeakriis hullult pitsitama hakkab. Ei pea, sest mõnigi ei saa mitte kunagi kätte sellist sõidutunnetust, mida võiks ohtlikus valdkonnas natukenegi turvaliseks pidada. Ei tasu hakata endale ega teistele tõestama, et saan ja julgen. Muidugi saad ja julged, aga kas ka naudid? Kindlasti ei pea.

Mida enam kasvab ühiskonnas jõukus, seda enam näeme kalleid

harrastusi massidesse minemas. Väikelennukeid on Eestiski juba täitsa palju (üle 100), kopterid on kallimad, neid on vähem.

Kui pisut piinlik aspekt, et suur raha tahab ennast suurelt näidata, kõrvale jätta, on see tegelikult tore. Ja kasulik. Mistahes liikumine genereerib pisut SKP-d. Väikelennuväljad (nagu mullu ühe entusiasti eestvõttel Muhusse rajatud) aitavad tagada ka kogukondade turvalisust, ehkki sellele sageli ei mõelda. Näiteks pakkudes vajadusel platsi päästelennukile või -kopterile.

Mida rohkem on alal entusiastlike harrastajaid, seda enam liiguvad ka teadmised; teadvustatakse ka valdkonna riske ning õpitakse neid paremini vältima. Tegelikult ka tead-

vustama, et nii maal, õhus kui vees on omad ohutegurid.

Kunagi pakkusin välja mõtte, et iga Saaremaa üldhariduskooli õpilane võiks soovi korral saada taskusse väikelaevajuhi tunnistuse. Paber ei sõida, ütleb siinkohal mõnigi, pealegi lubab meresõiduohutuse seadus ju juhtida paate purjepinnaga kuni 25 m² või mootorivõimsusega kuni 25 kW ilma loata, kui kaldast mitte eriti kaugele minna.

Mu meelest on aga kogenud õpetaja käe all saadud oskused ometi vajalikud ja õnneks jagavad paljud mu arvamust. Transpordiameti kodulehelt võib lugeda, et 2024. aastal Eestis väikelaevadega vigastatute või hukunutega õnnetusi ei juhtunud (mis on suurepärane!), kuigi väikelaevade

SUUR MAA, SUURED ASJAD

arv registris kasvab. Aga on kasvanud ka paberitega väikelaevajuhtide arv.

Küllap valdav osa meist tajub, et keskkonda (ja liikumisvahendit) tuleb austada, et ka kuitahes kogunema mitte kaotada ettevõtet ja ohtutunnet. Nii jääb mõnigi õnnetus juhtumata.

Neeme Koor
Äripäeva ajakirjanik

Saarte Hää!

Väljaandja: OÜ Raadio Kadi
Registrikood: 10357499
Kohtu 1, 93819 Kuressaare
Tel 45 30 200
saartehaal@saartehaal.ee
www.saartehaal.ee

Peatoimetaja kt
Andres Sepp 45 30 202
Tegevdirektor
Kaie Rõõm-Laanet 45 30 200
Reklaam
Kerli Rüütel 45 24 443
**Toimetuse assistent-
levikordinaator**
Rihti Rask 45 30 200

Vanemtoimetaja
Mehis Tulk 45 30 214
Toimetajad
Ain Lember 45 30 211
Monika Metsmaa 45 30 216
Reporterid
Kristina Oun 45 30 210
Tõnu Veldre 45 30 210
Lennart Pihl 45 30 200
Veebitoimetaja
Regina Piikmann 45 30 200

Fotograaf
Maanus Masing 53 403 175
Keelitoimetaja
Ragna Malm 45 30 202
Kujundaja
Liina Oun 45 30 203
Küljendaja
Erik Tüür 45 30 203
Müügijuht / videoprodutsent
Siim Metsmaa 45 24 447

Saarte Hää! ilmub aastast 1940 ja on Eesti Ajalehtede Liidu liige. Saarte Hää! ilmub kolm korda nädalas. Trükiarv: 4900. Trükkija: Printall AS. Saarte Hääle toimetused on avatud E-R kell 9-17. Tellimuste vormistamine: www.post.ee, tellimine@saartehaal.ee, tel 45 30 200. Kuulutuste vastuvõtmine: telefonil 45 30 200, kuulutused@saartehaal.ee või SH toimetuses. Kojukanne maakonnas tel 661 6616.

Toimetusel on õigus kaastöid toimetada ja lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Välisautorite honorarid kantakse üle pangavarvele üks kord kuus järgmise kuu 15. kuupäeval. Kõik ajalehes Saarte Hää! ja selle lisades avaldatud artiklid on autoriõigusega kaitstud teosed. Nende reprodutseerimine, levitamine ja edastamine mis tahes kujul on ilma Raadio Kadi OÜ kirjaliku nõusolekuta keelatud. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse pn@eall.ee

KRISTI NIINEPUU

Sündinud 1986. aastal
Tallinnas

HARIDUS
Saku Gümnaasium
2004–2006
Tartu Ülikooli arstitea-
duskond 2006–2012
Kliinilise onkoloogia re-
sidentuur 2012–2016

TÖÖ
Tartu Ülikooli Kliinikumi
onkoloog 2016–2021
Tartu Ülikooli onko-
loogia eriala assistent
2018–...
Ida-Tallinna Keskhaigla
onkoloog 2021–...
Põhja-Eesti Regionaal-
haigla onkoloog 2023–
...

KURESSAARES ON KÕIK NII LÄHEDAL, et autot pole liikumiseks tarvis, leiab Kristi.

Onkoloog Kristi Niinepuu: “Leidub hullemaidki haigusi kui vähk!”

◀ **KARASTAV HOBI:**
Kristi Niinepuu sõnul on Titerannas hea võimalus talijumiseks. Ehkki mald enam päris talveks nimetada ei saa, on ilmad veel üsna jahedad.

Kui onkoloog Kristi Niinepuu neli aastat tagasi Kuressaarde kolis ja Ida-Tallinna keskhaigla onkoloogina siinses haiglas tööle asus, polnud tal Saaremaaga mingit varasemat sidet.

Monika Metsmaa

Kristi elab oma perega Kuressaare pargi lähedal armast renoveeritud puitmajas. Kui tohtrile tema koju külla läheme, on lapsed – kuuesed kaksikud **Gustav** ja **Oliver** ning Kuressaares sündinud kolmene **Ottomar** – lasteaias. Pereisa **Margus Toots**, kes peab Tallinnas puksiirilaeva kapteni ja peakapteni ametit, teeb kodust parasjagu administratiivset tööd.

Kristi sõnul on pere end nelja aasta jooksul jõudnud Saaremaal ilusti sisse seada ning kohaliku elu ja selle iseärasustega enam-vähem harjuda. Pere kasvamise tõttu on dr Niinepuu oma töökoormust Kuressaare haiglas oluliselt vähendanud – korrast nädalase ühele-kahele korrale kuus. Ülejäänud nädalatel käivad Kuressaare haiglas vastuvõtte tegemas teised Ida-Tallinna keskhaigla onkoloogid.

“Kolme lapse kõrvale on iga nädal vastuvõtte teha päris keeruline,” põhjendab Kristi oma otsust. “Mõneti on pat-

KOHVIK-KONTORIS:
Vahel läheb dr Niinepuu Vanalinna kohvikusse, et seal arvutis mõni tund tööd teha.

“Nüüd mõtlen Tallinnas käies, et jõuaks juba rutem koju,” ütleb Kristi. “Jah, Saaremaast on saanud minu kodu ja siia ma kavatsen jääda.”

sientidel küll raske mõista, et neil ei ole üht kindlat arsti, teisalt aga on see isegi pluss, kuna nii saavad nad teinekord oma haigusele ja ravile avarama vaate.”

Kuigi dr Niinepuu vastuvõtt toimub kord nädalas, veinib arsti jaoks töö pigem kahe-

suvel, kui tema PERH-i kolleeg puhkusele läheb. Haiglassee oodatakse dr Niinepuud aga alati – tal on seal oma kabinet, töölaud ja -arvuti.

Sellest aastast on Kristi teinud väikeses mahus kaugtööd ka Tartu ülikoolile ning on alati olemas oma Kuressaare haigla kolleegide jaoks.

Onkoõed kui A ja O

Kristi hinnangul on suurhaiglate eelis see, et sealsetel onkoloogidel on tugivõrgustik – kõik, mis võimalik, teevad ära kabineti assistendid, öed ja sekretärid. Lisaks on suuremates haiglates raviarsti ja patsiendi abistamas erinevad spetsialistid haavaraviõdedest toimumisnõustajateni. Arstil on ju ühe patsiendi jaoks aega arvestatud kõigest 20 minutit.

“Seda on tegelikult väga vähe,” tõdeb Kristi. “Selle aja jooksul tuleb lisaks inimesega suhtlemisele üle vaadata tema digilugu, uurida, milliste ravimite talle välja kirjutatud on ja mida ta nendest päriselt võtab...”

Kuressaare haiglas on onkoloogide tugimeeskond veelgi pisem, vaid kaks öde – Irene Targem ja Külli Reiberg –, ent tohtril jagub nende kohta üksnes kiidusõnu.

“Nemad on meil A ja O, tehes ka palju rohkem kui tavalline onkoõde suures haiglas,” märgib Kristi.

Kristi sõnul eelistab suurem

osa arstiks õppinud noori töökohana suuri haiglaid. Seepärast äratab teise tee valinud noore meedikku otsus enamas-ti imestust.

“Kui sõbranna otsustas sisehaiguste arstiks minna Võrru, siis küsiti temalt: “Sa oled ju nii tark, kas sind siis kliinikumi ei kutsutud?””, räägib Kristi.

“See aga, kui arst teeb valiku maakonnahaigla kasuks, ei tähenda, et ta mujal hakama ei saa. Mõni Saaremaa arst käib koguni Soomes tööl, vabal ajal aga aitab oma kogukonda.”

Dr Niinepuu kinnitustel saab Kuressaare haiglas sama head abi ja ravi kui mandri suurtes haiglates. Küll aga tunnistab ta, et muretsseb Saaremaa teravishoiu tuleviku pärast – siinne arstikond ju vananeb.

“Kuna noori meedikuid tuleb saarele üsna vähe, on arusaadav, miks siinsed staažikad arstid pensioniea saabudes oma tööst ei loobu,” räägib Kristi. “Südame-tunnetus ja soov kogukonnale kasulik olla ei lase seda teha.”

Dr Niinepuu sõnul on Kuressaare haiglas selle juhatus ja haigla toetusfond teinud uute arstide Saaremaale meelitamiseks tublit tööd.

“Kohati aga tundub mulle, et rohkem motiveerimist vajaksid ka need inimesed, kes siin juba kaua aastaid töötanud on,” ütleb ta. “Neidki tuleks märgata ja neil silm särasmas hoida.”

Tulles Kristi enda juurde tagasi – miks tegi ta arstiks õppides valiku just onkoloogia kasuks? On ju vähil ohtralt kannatusi põhjustava ja surmaga lõppeva haiguse maine.

Kristi sõnul oli tema valiku üks põhjus see, et ta vanaema töötas Hiiu onkoloogiahaigla sidumistoas hoolidajana.

“See, kui ta rääkis, mida kõike ta oma töö juures näeb, tundus nii huvitav!” sõnab Kristi. “Lõpuks kinnitas minu kutsu-must 3. kursuse patoanatomia kursuse, kus sai näha, kuidas kasvaja ja selle metastaasid päriselt välja näevad.”

Polnudki jube vaatepilt

Mis puutub vähisse kui surmahaigusesse, siis selles osas on dr Niinepuu sõnul meditsiini arengu ja immuunravi kasutuselevõtu tõttu õnneks väga palju muutunud.

“Päris palju on juba need onkoloogilisi haigusi, millest inimesed ei tunda, sest nad on juba saanud kroonilised haigused, mida on võimalik ravida palju aastaid kontrolli all hoida. Hea näide on metastaatiline rinnavähk.

Kahjuks leidub ka selliseid kasvaja-haigusi, mille prognoos on endiselt halb ning kus vähirakud on teadlastest ja arstidest targemad.

“On siiski palju hullemaid haigusi kui vähk – näiteks osa neuroloogilisi haigusi, mille põhjust ei teata, millele ei osata diagnoosi panna ning millele pole ka ravi,” leiab onkoloog.

Arstina teab Kristi, et mida vanemaks inimene elab, seda suurem on tal tõenäosus kasvaja-diagnoos saada.

“Mõnel on kaardipakis paremad, teisel halvemad kaardid, aga alati ei pea siiski tulema see musta notsu kaart,” ütleb onkoloog, julgustades inimesi kindlasti vähi sõeluuringutel osalema.

“99% naistest, kellel skriiningul avastatakse I staadiumi rinnavähk, saavad täiesti terveks,” kinnitab arst. Rinnavähiskriiniingul osalemine võimaldabki aga haigust just varases staadiumis avastada.

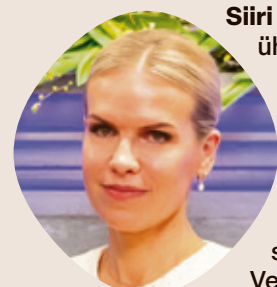
Dr Niinepuu sõnul on saarlased teiste maakondade elanikega võrreldes küll üsna tublid sõeluuringutel käijad, ent osalemise määr võiks ikkagi suurem olla.

Samuti manitseb ta neid naisi, kes pole kaua aega günekoloogis juures käinud, kindlasti kontrolli minema.

“Emakakaelavähki suremus on Eesti võimalusi arvestades lubamatult kõrge,” tõdeb onkoloog. “See ei oleks nii, kui näisid usinamalt günekoloogis juures käiksid. Paraku on meil palju naisi, kes lasid end aastarist viimati läbi vaadata pärast sünnitust – aastaid või isegi aastakümneid tagasi.”

TUTTAVAD KRISTI NIINEPUUST

Siiri Rannama, MTÜ Saaremaa Vähiühing juhatusel liige:
“Doktor Kristi Niinepuu on onkoloogina empaatiline, täpne ja põhjalik. Ta on alati kaasa mõelnud, kuidas nii üksiku patsiendi olukorda kui ka tervishoiu toimuvast laiemalt parandada saaks.

Vestlused, mida patsiendi või tema lähedasi esindades pidada tuleb, on teinekord väga rasketel teemadel ja võivad olla ka emotsionaalselt laetud. Dr Niinepuu on alati konstruktiivne, jäädes viisakaks ja lahendusi otsivaks.

Väljaspool tööaega on tegemist sama hooliva ja lisaks väga hea huumorimeelega ning terava maailmatunnetusega inimesega, kellega kunagi igav ei hakka. Mul on suur rõõm, et dr Niinepuu pere on Saaremaale kodu rajanud. Iga hea arst on ju saarlastele kuldaväärt.”

Irene Targem (fotol) ja **Külli Reiberg**, Kuressaare haigla onkoõed: “Meie esmakohutamine Kristiga oli põgus, aga soe kogemus. Ega me siis pikalt suheldud, pigem asusime kohe tööle. Kristi on arstina väga tark ja põhjalik, kiire ja tegus. Ta on entsiastlik ja temperamentne inimene, ääretult meeldiv töökaaslane, alati toetav ja hooliv. Temaga on hea suhelda. Sooviksime temaga rohkem koostööd teha.”

maksta kordi rohkem,” teab Kristi.

Kristi sõnul tegeleb tema üksnes oma patsientide haigusega. “Küsimus on aga, kuidas inimene koos vähiga ja selle ravist tingitud kõrvaltoimetega elab,” lausub onkoloog. “Seetõttu oleks hea, kui tal oleks võimalik sel teemal rääkida psühholoogi või hingehoidjaga.”

Onkoloogi hinnangul on Saaremaal vähipatsientidele ja nende lähedastele väga suureks toeks Saaremaa vähiühing.

Agage maised asjad korda

Kristi sõnul klaarib nii mõnigi kasvaja-diagnoosi saanud inimene oma sassis peresuhted. “Kindlasti võiks korda ajada ka muud maised asjad, et pärast sinu lahkumist ei peaks seda tegema su lähedased,” räägib Kristi. “See tähendab, et hoolitseda tuleb näiteks ka pärast surma seonduva eest, et vältida vara jagamisel tekkida võivaid konflikte. Hea soovitus on küsida nõu juristilt. Tegelikult tasuks nende asjadele mõelda meil kõigil – me ei tea ju, mis ja millal meiega juhtuda võib.”

Rääkides praegu väga aktuaalsest teemast, mis seisukohal on doktor Niinepuu onkoloogina selles osas, kas abistatud vabaturm peaks olema Eesti meditsiinis lubatud?

“Arvan, et inimesel peaks olema õigus väärikalt surra,” vastab Kristi. “On aga väga palju nüansirohkeid teemasid, mis enne seda otsust samuti reguleerimist vajavad, näiteks ravimahu piiramise, palliatiivravi ja hospitsiteenusega seonduv.”

Kristi sõnul on tal hea meel, et Kuressaare haiglas on olemas hospitsikohad. “Arstina on mul kergem, kui tean, et inimesed saavad väärikalt lahkuks,” põhjendab ta. “Kindlasti oleks aga hospitsikohti ja inimesi, kes lahkujate eest hoolitsevad, vaja rohkem.”

Kui igapäevatöös tuleb tegeleda nii rasketel teemadel nagu patsientide kannatused ja osal neist ka peagi ees ootav surm, siis kuidas hoolitse-da selle eest, et ise vaimselt terveks ja tugevaks jääda?

“Olen õppinud distantseeruma, oma tööd ja eraelu lahus hoidma,” sõnab Kristi. “Küsin vastuvõtule tulevalt inimeselt alati, kas tal on olemas sotsiaalne tugi, aga hoidun küsimustest tema detailse eraelu kohta. Sellele vaatamata jätab mõni patsient hinge sügavamale jälje kui teine.”

“Ühelt poolt on see ju tore, samas sunnib see teinekord ehk hoolikamalt oma väljätulemist või käitumist jälgima,” tõdeb ta.

Kristi sõnul on Saaremaa suur rikkus see, et siin on vastutulelikke ja abivalmis inimesi väga palju.

“Tallinnas, kui ühes kohvikus arvutiga tööd tegin, olles tellinud kohvi ja koogi ning hiljem ka supi, tuli teenindaja mulle ühel hetkel ütlemale, et lahkuskäsi – nemad ei paku kontoritunda, vaid tegelevad toitlustusega,” räägib Kristi.

“Siin Kuressaares aga, kui mu kodu oli alles valmimas ning meil polnud veel diivanit ega köögilauda, istusin tööd tehes mitu tundi Vanalinna kohvikus sõbralikus seltskonnas.”

Toredad inimesed on kindlasti üks põhjus, miks Kristi tunneb, et Saaremaast on saanud tema kodu.

Vabal ajal armastab Kristi pere liikuda, näiteks rästastega sõita. Lisaks on nii Kristi kui ka Marguse hobiks talijumine.

“Siin Titerannas on selleks ju väga mugav võimalus,” leiab Kristi. “Tõsi küll, viimase ajal pole ma ujuma kuigi sageli jõudnud, sest töövõltsil ajal keerleb mu elu ikkagi ümber laste.”

kaksikute lasteaiakoha valiku-ni,” räägib Kristi.

Nelja Kuressaares elatud aasta jooksul on perel jõudnud tekkida siinne turvavõrgustik, sh lapsehoidja, keda poisid kõrgelt hindavad.

Kristi sõnul on Saaremaal tema pere jaoks olemas kõik vajalikud teenused.

“Tallinnaga võrreldes on siin kõik käe-jala juures ja ootajad – ka arsti juurde pääsemiseks – sageli palju lühemad,” lausub ta. “Seda, et Saaremaal oleks teenuste tase kuidagi viletsam, küll karta ei tasu – inimesed teevad oma tööd hästi ja kohusetundlikult, nagu julgen väita ka enda kohta.”

Kristi oskab hinnata seda, et kohalikud pole kitsid väärt soovitusi jagama – näiteks selle kohta, kes on hea juksur, kosmeetik või maniküürija. Kolleegid haiglast ja teised Saaremaa tuttavad jagavad lisaks soovistele meelsasti ka oma koduaia kraami, küpsetisi ning metsast korjatud seeni-marju.

“Mida saarlased aga kuigi meelsasti ei jaga, on soovitus, kust neid seeni, marju ja karulauku korjata,” ütleb Kristi. “Kõik soovitatavad karulauku korjama minna Sõrve, aga Sõrve on ju suur ja Kuressaarest päris kaugel, et niisama ehku peale kohale sõita. Eks lähemaid kohti ole ka, aga neid ei avaldata.”

Üks dr Niinepuu patsiente, kes oli oma elukaare lõpus, tõi aga tohtrile oma viimasele vastuvõtule tänuhäikes Saaremaa kaardi, kuhu olid peale märgitud seenekohad, ja rääkis, kuidas nendeni jõuda. Ühes neist kaardile märgitud punktides asub Kristi kinnitustel suurepärase sirmikukohi.

“Kus see koht on, seda ma muidugi ei ütle!” teatab Kristi. Oma kukeseenekoha leidis pere siiski ise – Margusel on nende peale hea nina.

Kristit üllatab ikka ja jälle see, kuidas Saaremaal tunduvad kõik inimesed olevat omavahel seotud ning kui just kedagi isiklikult ei tunta, siis kedagi tema sugulastest kindlasti.

“Ühelt poolt on see ju tore, samas sunnib see teinekord ehk hoolikamalt oma väljätulemist või käitumist jälgima,” tõdeb ta.

Kristi sõnul on Saaremaa suur rikkus see, et siin on vastutulelikke ja abivalmis inimesi väga palju.

“Tallinnas, kui ühes kohvikus arvutiga tööd tegin, olles tellinud kohvi ja koogi ning hiljem ka supi, tuli teenindaja mulle ühel hetkel ütlemale, et lahkuskäsi – nemad ei paku kontoritunda, vaid tegelevad toitlustusega,” räägib Kristi.

“Siin Kuressaares aga, kui mu kodu oli alles valmimas ning meil polnud veel diivanit ega köögilauda, istusin tööd tehes mitu tundi Vanalinna kohvikus sõbralikus seltskonnas.”

Toredad inimesed on kindlasti üks põhjus, miks Kristi tunneb, et Saaremaast on saanud tema kodu.

Vabal ajal armastab Kristi pere liikuda, näiteks rästastega sõita. Lisaks on nii Kristi kui ka Marguse hobiks talijumine.

“Siin Titerannas on selleks ju väga mugav võimalus,” leiab Kristi. “Tõsi küll, viimase ajal pole ma ujuma kuigi sageli jõudnud, sest töövõltsil ajal keerleb mu elu ikkagi ümber laste.”

2025. aasta muudatused nõuetes:

- Toetust antakse nüüdsest vaid FIE-dele ja juriidilistele isikutele.
- Minimaalne toetusõiguslik mesilasperede arv on 16.
- Väheste tähtsusega abi piirmäär tõusis 50 000 eurole kolme jooksva aasta kohta.

2024. aastal oli mesilaspere toetus 23,41 eurot, tänavune toetuse määr ei ole veel kinnitatud, kuid eeldatavasti tuleb see väiksem.

USALDUSMESINIK RAUL ORGLAANE sõnul mesilasperede tarutoetus ei olnud varem ega saa tõenäoliselt tulevikuski ühelegi mesinikule eesmärgiks omaette.

MAANUS MASING

Kallis hobi: kas väiketalunikul tasub ilma toetuseta veel mesilasi pidada?

Saaremaa mesinikud küsivad tänavu mesilasperede toetust kaks korda vähem kui mõni aasta tagasi, toetuse taotlejate arv on langenud lausa kuus korda.

Ain Lember

Mesilaspere toetuse hiljuti lõppenud taotlusvoorus küsis 27 kohalikku mesinikku toetust 1585 mesilasperele. Aasta tagasi küsisid 169 Saaremaa mesinikku toetust 2205 perele. Neli aastat tagasi taotlesid saarlased toetust koguni 3383 mesilasperele. Langustrend iseloomustab ka teiste Eesti maakondade mesindust.

Saaremaa meetootajate ühingu juhatuse liige, usaldusmesinik **Raul Orglaan** selgitas, et mesilaspere toetuse taotlejate arv vähenes mitmeid kordi, kuna sellest aastast makstakse toetust vaid FIE-dele ja juriidilistele isikutele ning sedagi alates 16 mesilasperest. Enamik mesinikke on aga eraisikud.

“Paljud eraisikud peavad mesilasi nii suurel arvul, et see ei ole enam oma tarbeks, vaid tulu teenimiseks,” märkis Orglaan.

Ühel eraisikul oli registris kirjas lausa 116 peret, aga mee müügi pealt ta makse ei maksnud.

“Maksuametile ei sobi, et neid, kes maksudest kõrvale hiilivad, veel ka toetatakse.”

Mis puudutab mesilasperede arvu kahanemist, siis on

Saaremaa suuremad meetootjad viimastel aastatel mesilasperede arvu oluliselt vähenetanud.

“Kolm head meeaastat oli järjest ja mõnel kogunes lattu rohkem kui aastane meevaru,” ütles Orglaan, täpsustades, et viimane aasta ei olnud siiski ühtviisi hea kaugeltki kõigile mesinikele. “Minul praktiliselt meesaaki ei olnudki, samas Orissaares ja Muhus ei saanud üldse viriseda.”

Kohaliku mee läbimüüki kauplustes vähendas odav importmesi, eriti Mandri-Eestis. Saarlased müüvad mett enamasti otse kodule või laataldel ja turgudel.

Praegu on suurmesinikud hakanud mesilasperede arvu uuesti suurendama, sest varud vähenevad jõudsalt.

Võitlus võltsmeega DNA abil

Võltsmeega aitab tõhusalt võidelda DNA-test. Suur muudatus tuli pärast “Pealtnägija” saatelõiku mullu sügisel, kui räägiti mee DNA-st ja võltsmeest. Pärast seda muutusid inimeste ostuharjumused oluliselt. Hakati eelistama otse mesinikult ostmist poest ostmisele, kinnitas Orglaan.

Mesilasperede tarutoetus ei olnud Orglaane sõnul varem ega saa tõenäoliselt tulevikuski ühelegi mesinikule eesmärgiks omaette. Kindlasti on vajalik mõista, et mesilaspered ei pea olema alates esimesest mesilasperest PRIA registris mit-

te tarutoetuse, vaid eelkõige taimekaitsevahendite kasutamise tulenevate ohtude ning mesilastaudide tõrje ja tootangu kontrolli teostamise pärast.

Toetus on ikkagi olnud pigem abi, mis soosib kalli hobi pidamist või aitab tootjatel konkureerida odavama importmeega. Tõsi, toetuse kärbitud maht ja selle muudetud kasusaajate hulk on mesinduse ringkonnas päris tugevaid laineid löönud.

Selliste suuremahuliste muudatuste korral (toetus jäi vaid juriidilistele isikutele) oleks pidanud mesindushuvilisi sellest varem teavitama, et soovijad oleksid saanud oma plaanides muudatusi teha.

“Ise olen seisukohal, et toetusi ei peaks üldse maksma, aga kuna need olemas on, siis peaks need olemas olema ka meie ettevõtjatel,” ütles Orglaan.

Tema hinnangul võiks toetusi maksta alates 50 perest, et see puudutaks ainult neid meetootjaid, kes mesindusest elatuvad.

Suur hulk mesilasperedest hukkub

Usaldusmesinikuna puutub Orglaan kokku nii Saaremaa väiksemate hobimesinike kui ka suuremate tootjatega. Oma ettevõttega Susimesi toodab ta mesilasperesid müügiks ning märkab seetõttu muutusi mesilasperede haigestumises ja hukkumises.

Viimasel kahel aastal on

Saaremaal suur hulk mesilasperedest hukkunud, kohati isegi sada protsenti. Enamasti põhjustab hukkumist varroos. Peamised hukkumise põhjused on varroalesta hea kohanemisvõime, samuti mesinike valed või puudulikud võtted lesta tõrjumisel.

Veel ühe mesilasperede arvukuse vähenemise põhjusena võib nimetada, et viimasel paaril aastal lõpetasid tegevuse paljud “koroona-mesinikud”.

Paljud mesinikud eksivad eelkõige sellega, et kasutatavad mesilaspered ravimisel ühe ja sama toimeainega preparaatide aastaid järjest, sest “varem see ju toimis”. Parasiit ei allu aga enam ravimitele, sest neid kasutatakse liiga sageli ega peeta kinni kasutusjuhendist. Raviskeem peab olema õige ja doosid sobiva suurusega, et need ei kahjustaks mesilast ennast.

Orglaan soovib tähelepanu pöörata veel ühele tõsiasjale: meie sügisel on pikalt soojad. Eelmisel aastal näiteks lendasid mesilased mõnel pool veel ka novembri alguses ja seega jõudsid nad leida selle nõrga mesilaspere, kus lestatõrjet polnud tehtud õiges

ti ega piisavalt ning kandsid varroalesta tagasi oma tarusse. Kui koos lestaga tuli kaasa ka mõni viirushaigus, siis üldjuhul häjub selline mesilaspere kevadel, kui pärast esimest soojalainet tuleb uuesti jahedam periood.

Kokkuvõttes on siis mesilasperede hukkumise taga üldjuhul mesindusvõtted, mis varem ennast õigustasid, täna päeval aga enam mitte. Kui mesinik mitu aastat järjest kaotab suure osa mesilasperedest, siis ühel hetkel ei pea ta enam ka mõistlikuks uute soetamist.

Veel ühe mesilasperede arvukuse vähenemise põhjuseks võib nimetada, et viimasel paaril aastal lõpetasid tegevuse paljud “koroona-mesinikud”. Koroonaajal võtsid paljud isolatsiooni sunnitud inimesed endale erinevaid koduloomi – kanu, küülikuid või mesilasi. Kui piirangud läbi said ja inimesed hakkasid taas tööle käima, paisati palju mesilasperesid korraga müüki. Kindlasti oli müüjate hulgas ka neid, kes polnud jõudnud kõiki mesilaste pidamise elementaarseid reegleid endale selgeks teha. Seeläbi võis turule jõuda muuseas ka palju varroalestast tabandunud mesilasperesid, viitas Orglaan.

Uue suurima ohuna terendab järjest rohkem võimust võttev Ameerika haudmemädanik, mille levikut kinnitavad ka varemalt võetud proovid.

Õnneks Saaremaal suurt probleemi ja teadaolevaid probleemseid mesilaid veel

pole. Kahjuks ei saa sama öelda mandril toimuva kohta. Kuna aga haigused üldjuhul piire ei tunne, siis peavad enneta- vate tegevused, eelkõige korras kärjemajandus, kindlasti paigas olema.

Käime väga õhukesel jääl

Eelmisel aastal osutus positiivseks üle kuuekümneprotsendi Eestis haudmemädanikule tehtud analüüsides. “Me käime väga õhukesel jääl, tõenäoliselt terendab meil ees pandeemia, kui sellega kiiresti ja teadlikult ei tegelda,” oli Orglaan murelik. “Eesti mesindus saab sel juhul väga valusa löögi.”

Haudmemädanikuga tulnuks tema sõnul tegeleda riiklikul tasandil ja mitu aastat tagasi.

Oluline on, et pered oleksid PRIA registris, siis saab vajadusel operatiivselt tegutseda ja suurema kahju ära hoida, rõhutas usaldusmesinik.

Raul Orglaan lisas, et PRIA-s oma mesilaspered registreerinud mesinikud saavad osaleda mesindussekkumise raames jagatavate vahendite tellimisel. Just praegu tellitakse näiteks varroalesta tõrjeks kasutatavaid tümooliribasid. Samuti saab kasutada usaldusmesiniku teenust ja võimalusel ka mesilasperedest võetud proove mesiniku jaoks tasuta laboratooriumis uurida ja diagnoosida. (Rohkem infot leiab sekumine.mesinduskogu.ee/)

Teraapiakass Jerry on väikeste südamesõber ja ärevuse vaigistaja

Kuidas saavutada kontakti kellegagi, kes on lukus? Kuidas murda vaikus, mis sünnib hirmust, segadusest või leinast? Pere- ja paariterapeut **Liina Kohu** leidis abiliseks pisikese karvutu kassi, kelle kohalolu rahustab, loob usaldust ja muudab vestlused võimalikuks.

Regina Piikmann

“Perelepituses peame lisaks vanematega rääkimisele andma hääle ka lapsele,” selgitab Liina. Laps tuleb 60 minutiks kohtumisele ilma vanemateta ja selle ajaga peab temaga looma usaldusliku kontakti. See ei ole lihtne ülesanne.

Just seetõttu sündis mõte tuua ruumi keegi, kes aitab pingeid maandada ja loomuliku sideme luua. Nii ilmuski Liina kõrvale Doni sfinks Jerry. Karvutu, soe ja südamlilik kass, kes mõjub justkui teraapiiline sild lapse ja terapeudi vahel.

“Ma teadsin, et vajan just karvutut kassi, et ka allergikud saaksid temaga suhelda,” räägib Liina. “Loomulikult on neidki, kes on allergilised kassi sülele, aga karvutuse tõttu väheneb reaktsioonide oht tunduvalt.”

Algselt plaanis Liina võtta roosat tooni emase kassi, kuid saatusel olid teised plaanid.

“Kui läksin pesakonda kasse vaatama, tuli just Jerry – kõige vanem pesakonnast – minu juurde, ronis sülele ja vaatas silma. See otsus sündis minutitega. Tema valis minu!”

Jerry oli siis alles kahekuune ilma vurrude ja karvade ta, ning eriti naljakas oli tema peenike saba. “Ta nägi välja nagu hiireke “Tomi ja Jerry” multikast. Kõik lihtsalt sobis!” ütleb Liina.

Sellest ajast alates on Jerry olnud Liina truu kaaslane igal pool – teraapiaseanssidel, koolinõustamistel ja mujal. Karvutu, soe ja südamlilik sfinks Jerry pole lihtsalt Liina kaaslane, vaid ka vaikne kaasterapeut. Jerry ei küsi küsimusi, ei tee järeldusi, ta lihtsalt on ja aitab.

“Ta käib mul igal pool kaasas. Kui on teraapiad või koolis nõustamised, tuleb ta kaasa,” räägib Liina. “Vahel polegi mul vaja midagi muud teha – laps istub lihtsalt kassiga. Ja pärast ütleb: “Mul läks palju kergemaks.””

Tõepoolest, kui sõnadest ei piisa ja sein on ees, võib üks soe pilk, nurruv puudutus või lihtsalt vaikne kohalolu avada ukse südamesse.

Jerry loob vaikse kontakti ilma sõnadeta

Liina sõnul piisab sageli vaid hetkelisest kontaktist, sellest, et kiisu koraks sülele võtta. Ja päev võibki edasi minna. Tal

ISIKLIK KOGEMUS

Jerry on kuidagi teistsugune kiisu

Niipea kui teda puudutad, tunned, et oled justkui sõltuvuses. Tahad teda veel puudutada, hoida ja paitada. Kui mina Jerryga kohtusin, olin üks esimesi, kes sai temaga koos teraapiaseansi läbi teha.

Ma ei osanud midagi oodata, aga see, mis juhtus, oli tuntuva ja nähtava lausa sekunditega. Kui Jerry mulle sülele tuli, kadus pidev rahutus mu jalga-dest. Ma sain lihtsalt paigal olla. Järsku oli keskendumine palju lihtsam. Paitamise rütm, pehme kohalolu – kõik mõjus. Tekkis vaikus ja ruum, kus oli turvaline olla. Ja üllatuslikult – just selle lihtsuse tõttu – oli palju kergem ka ennast avada. Jerry juuresolekul ei pidanud ma end kaitsma. See väikene soe ja pehme loom aitas mul oma mõtteid paremini kuulda ja usaldada.

Regina Piikmann

▲ **NURRUV ABILINE:** Karvutu, soe ja südamlilik sfinks Jerry pole lihtsalt Liina kaaslane, vaid ka vaikne kaasterapeut. Kui sõnadest ei piisa ja sein on ees, võib üks soe pilk, nurruv puudutus või lihtsalt vaikne kohalolu avada ukse südamesse.

3X MAANUS MASING

◀ **KÕIKJAL KAASAS:** Kui Jerry aastaseks sai, käis Liina temaga teatris etendust “Kuidas kuningas Kuule peale kippus” vaatamas. Talle väga meeldis, istus terve aeg süles ja pärast tegi kuningaga pilti ka.”

ERAKOGU

kab kuidagi inimese taktis lihkuma. See on nii äge.”

Jerry pole lihtsalt kass, vaid truu kaaslane, kes käib Liina naga kaasas peaaegu kõikjal. “Hiiumaal, Saaremaal, Kohilas, Raplas – kus iganes,” kirjeldab Liina. “Talle ju meeldib sõita. Eelmisel suvel käis ta meiega ka Lätis ja Leedus.” Kuigi puuritaltsas Jerry pole, ei kipu ta kusagile ära. Liina pole seda muidugi ka katsetanud, sest kui kass ära jookseb, on teda väga keeruline kätte saada.

Igapäevaelus on kiisu hea sõber ja kaaslane

Jerry on käinud isegi teatris. “9. aprillil, kui ta aastaseks sai, käisime temaga teatris etendust “Kuningas Kuule” vaatamas. See oli Von Glehni teatris Nõmmel. Talle väga meeldis, istus terve aeg süles ja pärast tegi kuningaga pilti ka.”

Liina sõnul on mõnes Tallinna teatris, nagu Teateater Kalamajas, hästi käituvad lemmikloomad lubatud.

“Ta on käinud hästi palju kaasas igasugustel vastuvõttudel ja keegi pole kuskilt ära ajanud, sest ta ei tee häält – ainult siis, kui tal on vaja pissile minna.”

Jerry armastab inimesi ja eriti lapsi. “Kassidel pole kooli, sest neid ei õpetata. Nad lihtsalt ongi sellised – või siis ei ole. Ma arvan, et mul on liht-

salt väga vedanud. Ta tunneb inimese emotsiooni ja tuleb mullegi õhtul rinna peale nurruma.”

Kuigi Ameerikas on teraapiakasse rohkem, on Eestis Jerry üsna ainulaadne. “Siin ma ei tea, et kellelgi teisel oleks teraapiakass. On hobused, koerad, pardid, lambad, aga mitte kasse.”

Ka riietus on Jerry jaoks märgiline – nii kui ta hommikul pluusi selga saab, teab ta, et on tööle minek. “Täna hommikul läks ta juba kotti ootama, kuni ma kohvi jõin, et saaks tööle minna.” Kodus on Jerry ilma riieteta palju elavam. Kui pluss ära võtta, siis ta kindlasti venitab ennast ja hakkab kohe ringi sagima.

Avalikus ruumis äratav Jerry palju tähelepanu. “Laeva peal on küsitud, kas võib pilti teha. Täna hommikul ka üks tädi paitas teda ja rääkis, kuidas tema Siiami kass pani jooksu. Inimesed tulevad kergemini rääkima, kui Jerry kaasas on.”

Lapsed paitama ei tule, vaid pigem vaatavad. “Aga need, kes on teraapias või perelepituses käinud, räägivad hiljem vanematele, et neil on ka vaja karvutu kass võtta või kindlasti tagasi tulla. See võime on tal jah – mul on tänu talle kontakti loomisest palju vähem tööd.”

Isegi need lapsed, kes loomi natuke pelgavad, on Jerry lummatud. “Nad puudutavad vähemalt korra ta ära. Jerry on väga rahulik ja ei tee käppadega kunagi haiget – tal on küll küüned, aga ta katsub nii õrnalt.”

Oma Kodu on aastate jooksul ikka külas käinud Saare maakonna aasta emal ja aasta isal, kui nad seda on vähegi soovinud. Ja positiivset tähelepanu pole kunagi ülearu palju. Aasta ema 2025 **Kätlin Kallas** ootas meid koos perega ühel kenal kevadisel pühapäeval.

Tõnis Kipper

Kuigi see kusagilt välja ei paista, on majal vanust omajagu. "See on minu ema isa Arnoldi kodune koht. Leidsime maja laudaosa ühelt palgilt aastarvu 1930," räägib Kätlin. Kui vana on olnud hoone n-ö kambrite osa, jääki tuvastamata. Algselt olnud selle talu koht natuske maad eemal, teeristis. Mingil ajal koliti kogu majapidamine praegusse asukohta. Kõrvalhooned on ilmselt samast ajast.

"Oma esimese eluaasta veetsin ma siin, koos ema ja vanavanematega. Hilisema aja kasvasin Sõrves. Siia tagasi kolisime siis, kui Sander oli aastane." Lühikese arutamise-meenutamise järel jõuame numbrini 15. Vahepeal oli maja tühi ka. "Kui vanaisa suri, ei saanud vanaema enam üksinda hästi hakkama, elas minu ema juures ja sel ajal oli maja koraks päris tühi."

See tähendas seda, et kui maja jälle elanikud sai, tuli hoone elukõbulikuks sätimisel üksjagu vaeva näha. "Jah, tasapisi oleme toimetanud," sõnab Kätlin.

Tegelikult on kogu praegune elamine uuesti üles ehitatud. "Meil oli mõte, et ehitame siia vanasse laudaossa, kus kunagi olid lambad ja sead, lihtsalt toa sisse. Aga kui hakkasime voodrit maha võtma, tuli välja, et vana sein koosnes ainult palgiüppidest ja õiget vundamenti ka all ei olnud. Nii tuligi kõik maha võtta ja päris nullist alustada. Uus vundament ja uued seinad."

Võib-olla nii ongi hea. "Ma arvan ka," on perenaine selle praeguse lahendusega igati nõus.

"Vanast uut teha on alati kallim ja keerulisem," lisab perisa **Margus**.

Uusehituse käigus sai pere elutoa, vannitoa ja saunaosa.

Kokku on siin elamises neli tuba. Vanasti oli see, nii nagu paljudes teisteski Saaremaa kodudes, n-ö ringliiklusega elamine. Ahi oli keskel ja toad selle ümber ning kui suuremad poisid veel vähe väiksemad olid, sõitnud nad lükatavate autodega majas ringirast.

Kuigi paljudes kodudes eelistatakse värvitud seinu, on siinne pere ikka veel tapeedi-usku. Sellel on oma põhjendus ka – kuna osa seinu on kaetud saepuruplaadiga, siis seda juba naljalt ei värvi. Või pole tulemus päris see, mida sooviks.

Ehitustööd on teinud perisa paljuki ise, suurematel töödel käisid sugulased talgu korras abiks ning pereema isa ja vend on aidanud elektritöödega. Kui oli vundamendi valamine, olid ka lapsed abiks segu tegemas. Ja kuna maja seisab kenasti püsti, siis järelikult sai vundamendisegu hästi.

2009. aasta talvel.

2017. Laudaosa lammutustööde algus.

2017. Praegune elutoa aken.

2017. Uue osa müürid kerkivad.

2018. Katuse- ja voodrilammutus.

2018. Katusevahetus.

2018. Katusevahetus.

2018. Katusevahetus.

2018. Uus vooder ja katus, üheksa aastat meie kodu.

SH ERAKOGU

Pühapäev AASTA EMAGA

PEREEMA KÄTLIN JA ISA MARGUS KOOS KOGU PEREGA: Vanim poeg Karl Markus, kaksikud Kaspar ja Liisa ja noorim poeg Sander. Poseerima sättis enda ka koer Nipsu. VALMAR VOOLAID

▲ SEE PUNUTUD LAUAKE on vanaisa tehtud: "Ta tegi puutööd, igasuguseid erinevaid asju."

► **HÄSTI HUUVITAVAD ON MAJAS SIS-SEEKITATUD KAPID**, mida kuskil mujal väga kohanud polegi. Väga praktilised ja leidlikud. Neis on hoitud nii raamatuid kui ka vanaisa habemeajamis-asju.

Päikese poole on majale tehtud terrass, varem oli seal väike veranda.

Maja kütavad ära kaks ahju ja puupliit. Kõikvõimalikele õhk-maa-jms pumpadele pere mõelnud pole. Ahi on ikka ahi. Kas voolu on või pole, kütad siis, kui vaja on ja nii palju, kui vaja on, lisaks on küttepuud oma metsast.

"Ei kujuta!" on Kätlini kindel vastus. "No me Tartus elasime niimoodi... viis aastat," meenutab Margus. "See oli ülikooli ajal."

Sis oli peres juba üks laps ka – **Karl Markus**. Tema on sündinud Tartus. Kaksikud **Kaspar** ja **Liisa** on sündinud Tallinas ning Saaremaal on sündinud **Sander**. Nõnda on siis üks lastest juba sünnilt saarlane.

Laupäeviti võetakse ette suurem koristamine. Koristusmeeskonnas osalevad kõik. "Ma lihtsalt ei jaksanud üksi koristada enam ja siis tuligi mõte, et igaüks koristab oma toa," räägib Kätlin. Tõsi, selle projekti elluviimisega läks üksjagu kaua aega ja pereema sõnul tuleb siamaani mängureegleid aeg-ajalt üle korjata. "Lapsed peavad ikkagi midagi oma iseseisvaks eluks ka õppima, keegi ei käi ju neil koristamas!" On loogiline?

Õuetöid teevad lapsed ka. "Kes mida oskab ja jaksab, muru niita või puid lappida," sõnab Kätlin.

Maal kasvanud laste puhul ongi see kõik loomulik. Ei pea sundima tegema elementaarseid asju. Kui sa juba oled sünnist saadik olnud selles keskkonnas, siis võiks ju eeldada, et see maadöö ongi juba iseenesest mõistetav ja loomulik.

Kas te kujutaksite ette, et elaksite kusagil Kuressaares, neljandal korrusel, kolmetoalises korteris, küsin.

"Ei kujuta!" on Kätlini kindel vastus. "No me Tartus elasime niimoodi... viis aastat," meenutab Margus. "See oli ülikooli ajal."

Sis oli peres juba üks laps ka – **Karl Markus**. Tema on sündinud Tartus. Kaksikud **Kaspar** ja **Liisa** on sündinud Tallinas ning Saaremaal on sündinud **Sander**. Nõnda on siis üks lastest juba sünnilt saarlane.

Laupäeviti võetakse ette suurem koristamine. Koristusmeeskonnas osalevad kõik. "Ma lihtsalt ei jaksanud üksi koristada enam ja siis tuligi mõte, et igaüks koristab oma toa," räägib Kätlin. Tõsi, selle projekti elluviimisega läks üksjagu kaua aega ja pereema sõnul tuleb siamaani mängureegleid aeg-ajalt üle korjata. "Lapsed peavad ikkagi midagi oma iseseisvaks eluks ka õppima, keegi ei käi ju neil koristamas!" On loogiline?

Õuetöid teevad lapsed ka. "Kes mida oskab ja jaksab, muru niita või puid lappida," sõnab Kätlin.

Maal kasvanud laste puhul ongi see kõik loomulik. Ei pea sundima tegema elementaarseid asju. Kui sa juba oled sünnist saadik olnud selles keskkonnas, siis võiks ju eeldada, et see maadöö ongi juba iseenesest mõistetav ja loomulik.

▲ **“SEE OLI JUBA VANA MAJA KOMME.** Kui vanaemal külas käisime, tõmmati seinale kriipsud, et näha, kui palju me kasvanud oleme. Vanad kriipsud jäid tapeedi alla, aga need meie omad on nüüd tekkinud siia.” Viimasel ajal pole ülespoole kriipse juurde tulnud, vanemad poisid on nii pikaks kasvanud, et varsti tuleb lagi vastu.

▲ **PILLE** tunneb end hästi siis, kui teda väga ei torgita, vähemasti külaliste poolt mitte. Eriline paisõber ei ole.

▲ **UHKE PÄRLTIKAND** on Liisa oma kätetöö. Liisa käsitöökused on kindlasti emalt päritud. “Ma olen ka käsitööd teinud, aga praegu pole lihtsalt aega,” tunnistab Kätlin.

▼ **“MEILE MEELDIB** sihuke hubane ja natukene segamini elamine!”

Perel endal pole ka vajadust metsa langetama ja müüma hakata. Margus arvab, et see hind on nii väike ja kole vaatepilt hiljem pole seda raha väärt. Praegu siis nii.

Kõrvalhoones võiks ju ka loomi pidada, kuid seni on juttu olnud vaid lammastest. Idee tasandil.

“Siin on olnud selline kena puisniit, aga nüüd on kõik kinni kasvanud, lambad hoiaksid selle kenasti korras.” Seniks käivad metsaelukad – hirved ja kitsed – õue peal nagu koduloomad. Mis tähendab seda, et iluaianduse ja potipõllundusega tegelemine on keeruline. Kui ikka karjust ümber ei säti, süüakse kapsad enne ära, kui kapsaks saavad.

Väiksemat kõrvalhoonet kutsuti tuhlimajaks. “Seal on suur ahi sees ja vanasti kuivatati seal kartulit.” Võiks ehk nüüdki, aga see kõik nõuaks aega ja just seda aasta emal eriti pole.

Suurematest plaanidest on praegu silmapiiril teise korruse väljehitamine, seal on ruumi palju. Vanasti olid seal heinad, nagu igal pool. “Praegu mahume ära,” kinnitab pererahvas. Aga kui lastel on juba oma pe-

▼ **KUIGI KOKKAMISEGA** saavad ka poisid hakkama, olid tol päeval laual Liisa tehtud küpsised.

red ja nad tahaksid ka vahel koju käima tulla, siis oleks rohkem ruumi vaja.

See on muidugi päris suur töö. Algas on juba tehtud, plats heintest puhas, uued sarikad, uus katus.

Huvitav on see, et katuseehituse käigus tuli põõnigult välja vanaisa väike arsenal.

“Vanaisa oli metsavend,” selgitab Kätlin ajaloolist tausta. “Ta läks Saaremaalt ära, toimetas vist kuskil Haapsalu kandis. Ta oli üks neist, kes võeti mobilisatsiooni korras Saksa sõjaväkke. Sealt ta põgenes ära, siis tahtsid venelased teda oma väkke. Mingi aeg ta oligi metsas, aga siis võeti ik-

kagi kinni ja saadeti Siberisse. Seal ta käis ära ja tuli eluga tagasi ka.”

Saaremaale toona muidugi enam ei lastud, tuli olla mingi aeg kuskil mandrimaal sugu-

laste juures. Lõpuks lasti ikka tagasi koju ka.

Selliseid hetki, kus kogu pere saaks rõõmsalt koos olla, enam palju polegi. Perepoeg Sander käib Nõo reaalgümnaa-

siumis. Ja pereemal juba tööst ja toimetustest puudu ei tule. “Hommiikul sööme koos hommikust ja igal õhtul ka koos õhtusööki. Ja nädalavahetusesti püüame koos toimetada,

Sander käib ikka nädalavahetusel kodus ka.”

Oma Kodu on igati rahul, et sai ühe tore pere toredalt koosveedetud pühapäevale põhjuseks olla.

Koolijuhtide põnevad avastused Gran Canarial

Kaheksa koolijuhi nädalane koolitusreis Kanaaridel oli erilmeline ja tempokas, pakkudes nii avastamiskui äratundmisrõõmu, toites ka unistusi, kuidas meil Eestis võiks olla.

Marit Tarkin
Kuressaare Nooruse kool

Neljas külastatud koolis oli kõigis põnevaid lähenemisi. Koolid olid Erasmuse projektidega tegelevad ja altid kogemusi vahetama ning oma igapäevatööd tutvustama. Mis meelde jäi?

Leisi kooli juht **Helle Kahm** toob välja meediaõppe, mis oli toetatud õppeklasside ja vastava tehnikaga, pakkudes õpilastele osalemist erinevates projektides. HEV-lastega töö oli süsteemne ja ka eluoskuste toetamine, õpetajate keskuse idee kui selline, pädevuste mõtestamine, valdkonna koosõppimine.

Kuressaare Vanalinna kooli juht **Tõnu Erin** vaimustub mõttest, et iga õpetaja õpetab oma lugu ja selleks ei ole vaja õpikut ega töövihikut. Seda mõtet arendasid koolijuhid koostöös edasi, selles tundus õppimise edu valem. Õpetada saab ka tunnete kaudu. Ühes külastatud koolis oli eksponeeritud lausa tunnete tabel.

Aste põhikooli juht **Ulvi Valge** hindab mitmekesist õppemetoodikat õpilaste tundekasvatuse ning emotsionaalse ja vaimse heaolu tagamisel. "See on teadmiste omandamisel oluline eeldus: kui õpilane tunneb, et ta heaolu on tagatud, siis on ta valmis klassis koostööks," täpsustab ta.

Allakirjutanule jättis kustumatu mulje Arucase põhikoolis nähtud projektõppe tund, mille raames 4. klassi õpilased kõigi muude loimingu-tegevuste kõrval valmistasid ette kohvikutunde: kassapidamisest teenindamise, esinemise, küpsetamise ja koristamiseni välja.

MÄRTSIKUU VIIMANE NÄDAL viis koolijuhid Erasmus+ õpirände kaudu reisile Gran Canariale tutvuma sealse hariduspoliitikaga, koolide tegemistega ja töövarjutama oma ala spetsialiste.

ERAKOGU

Kogu reisiselts-kond tões, kui oluline selline koos avastamine ja kogemuste vahetamine koolijuhi elus on.

Kui kõik on läbi mõeldud ja harjutatud, on vanemad oodatud kooli kohvikusse külla. Nauditav oli laste toimetamisest osa saada ja imetleda, kui tõsiselt nad oma tegevust mõtestasid ja kui hästi see õpilastel välja tuli.

Tallinna Laagna lasteaed-põhikooli juht, endine Muhu põhikooli direktor **Andres Anton** toob eraldi välja rõõmsad ja sõbralikud õpetajad – ja seda üldse mitte irooniliselt, vaid täiesti tõsiselt!

Kärdla koolijuht **Margit Kagadze** lisab, et õpetaja pro-

fessionaalsust näitavad eelkõige tema empaatia, inimlikkus ja oskus läheneda õpilastele eakohaselt ning alles seejärel erialased teadmised. Õppekeskkonnas oli seda tunda iga sammul.

Lisaks õpiku- ja töövihikuvabale õpetamisele toob Kihelkonna kooli juht **Maarika Naagel** välja piktogrammide laialdase kasutamise alg- ja põhikoolides.

Siin on koolijuhtidel palju mõtteid, mis tõestab fakti, et visiooni toetamiseks on juhil vaja rännata ning teiste juhtidega arutada ja mõelda, et arendada oma kooli parimal moel. Erasmuse programm pakub siin suurepäraseid võimalusi riikideüleseks üksteisest õppimiseks.

Kogu reisiseltskond tões, kui oluline selline koos avastamine ja kogemuste vahetamine koolijuhi elus on.

Mõtteviis, et "sellest, mida

su ja majanduslikku olukorda. Koolides reeglina lõunasööki ei pakuta, vajadusel on koolilõuna hinnastatud vanemate sissetuleku järgi. Õppevahendid on tasuta, kuid vähekindlustatud peredele tasuta. Koolipäevad lõpevad kell 14, õppeaasta kestab 175 päeva. Õpetajate ametlik tööaeg on 37,5 tundi nädalas, kontakttunde on 18–19. Klassijuhatajal ehk tuutoril on kuni 30 õpilast, lasteaedades kuni 20 last. Õpetajate palk algab 1800 eurost, lepingud sõlmib omavalitsus. Direktor valitakse neljaks aastaks, järgmiseks perioodiks tuleb esitada uus juhtimisprojekt. Suuremates koolides töötavad ka õppejuht ja asedirektor. Kanaaridel on probleemiks kasvav immigratsioon – 2024. aastal tuli ligi 47 000 sisserändajat, sealhulgas palju vanemateta lapsi. Õpetajate koolitust toetab Centro del Profesorado, mis pakub koolidele metoodilist tuge, õpperuume ja korraldab koolitusi, et toetada võtmeteema rakendamist koolides. Rõhk on õpetajate pideval enesetäiendamisel ja parimate praktikate jagamisel, kuid probleemiks on õpetajate väheene motivatsioon uusi meetodeid rakendada. Sellist süsteemi võiks kaaluda ka Eestis.

Marit Tarkin

Kohtumine folklorist **Mare Kõivaga**

&
tema raamatu

„Saaremaa nõiad ja võlud“

esitlus

T 27.05.2025

kell 17:00

Saare Maakonna Keskraamatukogu
II korrus, lugemissaal

Tallinna 6, Kuressaare

SAARE
MAAKONNA
KESKRAAMATUKOGU

SAAREMAA VALLAVALITSUS

SAAREMAA VALLAVALITSUS KORRALDAB AVALIKU KIRJALIKU ENAMPAKKUMISE

Nasva alevikus TIIGI TN 12 kinnistu (katastritunnus 34801:008:0300) maa-ala pindalaga ca 1,86 ha rendile andmiseks kolmeks aastaks põllumajanduslikel eesmärkidel. Pakkumised tuleb esitada hiljemalt 10. juunil 2025 kell 12.00.

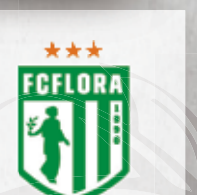
Lisainfo ja tingimused:
www.saaremaavald.ee/muugipakkumised,
kinnisvarateenistuse juhataja Raivo Kahm
(raivo.kahm@saaremaavald.ee, tel 522 8547).

**MÄNGU-
PÄEV**

FC KURESSAARE

VS

TALLINNA FC FLORA

**27.05
kell 18:00**

Kuressaare
Linnastaadion

Müüa **KÕDUSÕNNIKUT**
ja sõelumata **MULDA**

Täpsem info 5366 2978

Põgenemine Saaremaalt 1982: KGB lõks või Kiirendi bluff?

Vennad Olev ja Kalev Kiirend sattusid 1982. aasta sügisel vaid nädalase vahega elumuutvatesse jamadesse. Üks proovis paadiga riigist põgeneda, teist süüdistati nutikas kullaröövis.

Andres Sepp

Millalgi 70-ndatel olla Moskva lennujaamast õhku tõusnud reisilennuki kabiini tunginud ülimalt närviline reisija ja nõudnud kategooriliselt Alma-Atasse lendamist. Kapten üritas küll rahulikult seletada, et Kasahstani pealinn ongi päriselt sihtpunkt, aga püstoliga reisija ei jäänud rahule.

“Kurat, ärge seletage! Kolmandat korda lendan Alma-Atasse ja iga kord maاندun hoopis Istanbulis. Mulle aitab, tahan koju!” teatas ta relvaga vehkides.

Eluline anekdoot iseloomustab suletud ühiskonnas toimunud absurdsed protsessid, kus riigist väljasaamiseks pidi kasutama pehmelt öeldes ebaharilikke meetmeid.

Osa neist olid legaalsed. Näiteks fiktiivsed abielud, ümberasumine juutidena või juudi sugulastena, kuid ka ebaseaduslikud põgenemised, mis tähendas põhiliselt turismireisil ärahüppamist. Mindi paatide või laevadega üle mere ja hiililti üle maismaapiiri, kuid lennukaaperdamine oli üks äärmuslikemaid ja ka ohtlikem variant.

Kuidagi peab hädaurust ju pääsema!

1970. aastal sõlmiti Haagis rahvusvaheline õhusõiduki ebaseadusliku hõivamise vastu võitlemise konventsioon. Selle alusel käsitles Nõukogude Liit kaaperdajaid terroristidena ja valdkonna eest vastutas NSV Liidu Riikliku Julgeoleku Komitee (KGB).

Toona ne Kingissepa lennujaam oli määratud üheks varulennujaamast, kuhu kaaperdatud õhusõiduki vajadusel suunata. No kui Riia lennujaam näiteks ilma tõttu ei oleks saanud lennukit vastu võtta. Seetõttu toimusid Saaremaal regulaarselt tõsised õppused, kus mängiti otsust lõpuni läbi kõik lennukaaperdamise etapid. Liikluse sulgemine, meditsiiniline abi, kaaperdajate ohutuks tegemine ehk täismäng.

1982. aasta septembris juhtus aga midagi, mis läks mändgust kaugemale. **Olev Kiirend** (pildil) oli toona 33-aastane

NL-i meistersportlane klassikalises maadluses ja õpetas maadlust ka noortele. Riigist välja saarlast ei lastud, sest tema isa Johannes oli kohtulikult karistatud ja ta ise oli osalenud Tallinnas tegutsenud riigivastase noortegrupi Kondor tegevuses, millega sattus juba 1965. aastal, 8. klassis õppides KGB vaatevälja.

Nii jäi Kiirendile suletuks NSV Liidu koondise uks 1973. aasta MM-iks Iraanis Teheranis, teda ei lubatud küllakutsega Soome ega ka mujale spordivõistlustele. Nii otsustas Kiirend ületada riigipiiri ebaseaduslikult.

Ühel 1982. aasta septembripäeval said kõigepealt julgeolekujõud ja seejärel ka kohalikud Saaremaa miilitsad infot, et Kuressaare lähistel midagi toimub. Võib-olla tõesti maadluspoiste treeninglaager, aga võib-olla ka midagi muud. Kurat teab, äkki on riigikukutajad!

Üks neist võmmidest, kes end Muratsis mereäärsete kadakapöösaste varjus sisse seadsid, oli Kingissepa linna siseasjade osakonna kriminaaljälituse vanemoperatiivvolinik **Ants Raik**.

“Kõhuli maas, püstol risti hammaste vahel, nalja kui palju,” muigab Raik ligi 43 aastat hiljem. “Ligidale ei läinud. KGB informatsioon meile oli nii tõsine, et no lõikavad kõri läbi!”

Mõni aeg hiljem oli KGB teada saanud, et neile huvi pakkuvad sportlased on ostnud piletid pühapäeval, 19. septembril kell 8.55 Kingissepat Tallinna suunduvale Jak-40-le.

Kappide mure dokumentidega

Lennujaama sadasid kohale sellid julgeolekust, kuid nagu iga tõsise asja juures, juhtus ka selle kaaperdamisjuhtumi juures nalja rohkem kui rubla eest.

Niimel tekkis kappidel oma pära probleemidokumentidega. Sest ehkki kõigil oli pintsakutaskust võtta KGB töötöend, polnud neil kaasas ENSV passe. Aga piirivalve lennuväljal kontrollis ju passe, mitte töötöendeid. Ja kuna dokumendikontroll toimus elavast järjekorrast, oleksid KGB mehed oma töötöenditega vehkides operatsiooni juba ette nurjunuks võinud lugeda.

Niisiis korjasid Kingissepa miilitsad kibekähku kokku oma passid ja kaagebeelased marssisid neid lehvitades piirivalve kontrollist läbi ja lennukisse.

KAAPERDAMISE eelõhtul korjas Olev Kiirend poisid kokku ja teatas, et jääb ära. Nad läksid küll lennukile, sest piletid olid olemas, aga ette ei võtnud midagi.

ILLUSTRATIIVNE PILT / AI

“Pilt, mis lennukis avanes, ütles ilmselt Kiirendi pundile valju häälega ette, et siin ei ole reisijaid. Siin on mingi jama!” jutustab Raik.

Nii jäi kaaperdamine ära, lennuk tõusis pärast “tehniliste põhjustega” põhjendatud viivitamist õhku ja maandus umbes pool tundi hiljem Tallinna lennujaamas. Alles hulk aega hiljem said ka Saaremaa võmmid teada, et meie lennujaamas oli väidetavalt plaanitud lennukaaperdamist ehk tollases mõistes terroriakti.

Virkko Lepassalu on dokumentaalraamatus “Riigipiir” kirjutanud, et Kiirend arutas 18. septembril õhtul ja öösel läbi lennuki hõivamise plaani, kus teatas igale osalisele tema osa ja ülesande lennuki hõivamisel: “Ruus või Arr pidi istuma salongi tagumisse ossa, teeskleva joobnut või haiget, et tõmmata stjuardessi tähelepanu. Piloodikabiini ukse avamisel pidi Kiirend tungima kabiini ja tegema piloodi relvituks. Berg pidi julgema Kiirendit. Harusoo pidi tõkestama meeskonna liiget, kes läheb appi stjuardessile. Männa ja Ljubko pidid istuma teine teisel pool vahikäiku ning reisijate vahelesegamisel neid tõkestama. Kiirend joonistas lennuki salongi plaani, kus määrgistas ära ja näitas ette igaühel nende koha lennukis.”

Eestile aastakümnete jooksul küllaga kulda toonud maadleja Olev Kiirend on noorpõlvellolusest pajatanud mitmeid kordi. 2016. aastal Eesti Ekspressis ilmunud loos meenutas ta, et võttis lennukaaperdamise ettevalmistamist rohkem pettemanöövrina: “Poisid tulid Saaremaale külla ja hakkasid rääkima, et

lennuk Jak-40 sõidab mandri ja Saaremaa vahet. Et võtame lennuki ja pörutame Rootsi! Ma ütlesin, poisid, ärge jamage!”

Paar korda oli sellist arupidamist veel ning ühel järjekordsel kokkusaamisel arvas Kiirend, et kui see on poistel tõsine tahtmine, tuleb ära teha!

Kiirend arvestas võimalusega, et see on KGB seatud lõks, aga mõtles, et võiks etendust kaasa teha. Las KGB valvab lennujaamas, paat on niikuinii juba pöösas ootamas. Kaaperdamise eelõhtul korjas ta poisid kokku ja teatas, et jääb ära. Nad läksid küll lennukile, sest piletid olid olemas, aga ette ei võtnud midagi.

Kas Kiirendile ja poistele löödi Tallinnas kamm turja?

Kas Kiirendile ja poistele löödi Tallinnas kamm turja?

Huvitaval kombel seda ei juhtunud! Selle asemel, et terroriteos kahtlustatud Olev Kiirendit ja ta noori sõpru plate peale vedada, lasti Tallinnas kõigil reisijatel lihtsalt oma teed minna.

Pettemanööver või KGB konks?

Hiljem on spekulieritud, et kaaperdamiskatse oligi vaid pettemanööver KGB jaoks varjamaks hilisemat tõelist piiriületuskatset või siis KGB poolt Kiirendile ettesöödetud konks, et tembeldada võimudele pinnuks silmas olev “riigivastane” terroristiks.

Kiirendi enda sõnul oli ok-

toobri keskpäik oma vihma ja uduse ilmaga meritsi põgenemiseks parim aeg. 13. oktoobril panid nad linnas asjad kokku ja õhtul sõitsid Undvasse, kasutades ühe sugulase ja tema tööauto abi. Kihelkonna teeristis pidasid piirivalvurid nad kinni ja küsisid passe, kuid Olev teatas, et pass on kodus. “A kus kodu on?” uuris piirivalvur ja Olev viipas käega: “Seal!”

Piirikad jäid uskuma ja piilusid ka auto kongi, aga peitupugunud poisid ei näinud. Lõid kulpi ja lasid neil minna.

Õhtuhämaruses sammusid põgenikud mere äärde, tõmbasid paadi pöösastest välja ja suundusid sõudes avamere poole. Seejärel üritas Olev käima tõmmata mootorit, mis alguses ka käivitus, kuid suri seejärel välja. Ja nii mitu korda. Lõpuks mootorit käima ei saadudki, poisid sõudsid muudkui edasi, Olev remontis mootorit.

Merel said nad olla kokku 13 tundi, kuid vaid ühe miili kaugusel NSVL-i riigipiirist pidas neid kinni mootorlaeva Volga-Balt 136 meeskond. Kuna seal piirkonnas olevat sõjalennuk alla kukkunud, oli laevameestel kästud tähelepanelik olla ja kõik kahtlased asjad merest üles korjata. Avamerel vastutlunud sõudepaat oli kahtlemata kahtlane...

Ametlikku infot põgenemiseepisoodide kohta saab lugeda Eesti NSV Ülemkohtu kriminaalasjade kohtukolleegiumi otsusest: “Kiirend, Arr, Harusoo, Berg, Ruus, Männa ja Ljubko tunnistati süüdi selles, et otsustades ebaseaduslikult ületada NSVL riigipiiri, tegid ettevalmistusi Kingissepa Tallinna reisilennuki ärandamiseks vägivald ja ähvarduste

kasutamiseega Rootsi sõitmise sihil 19.09.1982. a, kuid veendunud, et 16. ja 19. septembri hommikul oli Kingissepa lennujaamas tugevdatud kontroll, mistõttu kuriteo täideviimine ei olnud võimalik, ei asunud kavandatava kuriteo toimepanemisele.”

Seejärel otsustasid Olev ja kaks tema trennipoissi pageda Rootsi üle mere. Kohtuotsuse järgi väljusid nad 13. oktoobril 1982. a kell 20.30 ENSV-s Kingissepa rajoonis Uudelepa lahel mootoriga varustatud päästepaadis merele. Püüdes tagajärjetult käivitada mootorit, liikusid nad aerude abil Rootsi suunas, kuid 14. oktoobril 1982. a kell 8.25 pidas mootorlaeva Volga-Balt 136 meeskond paadi kinni NSV Liidu territooriumil. Ühe miili kaugusel NSV Liidu riigipiirist.

Kohtuotsus on seejuures vigane, sest Uudelepa lahte Saaremaal ei ole. Küll aga on Tagamõisa poolsaare looderanikul Uudepanga laht.

Põgenikud suleti trümmi ja viidi Veerele, kus täies relvis julgeoleku mehed juba ootasid.

Olev tunnistas Kingissepas peetud esimesel ülekuulamisel kohe, et tahtis põgeneda, sest muudmoodi polnud võimalik välismaale pääseda.

30. märtsil 1983 toimus Patarei vangla Lenini toas ENSV Ülemkohtu istung, kus Olev Kiirendile määrati seitse aastat range režiimiga kolooniat. Ülejäänud osalised said väiksemaid karistusi.

Omapärase kokkusattumuseks oli täpselt samal ajal kohtu all Olevi vanem vend Kalev (1941–2016). Mille eest Kalev süüdi mõisteti, sellest kirjutame Saarte Hääles kuu aja pärast.

RIIGIJUHID KIIEVIS:

Briti peaminister Keir Starmer, Prantsusmaa president Emmanuel Macron, Saksamaa kantsler Friedrich Merz, Poola peaminister Donald Tusk ja Ukraina president Volodõmõr Zelenskõi osalevad küünalde süütamise tseremoonial Maidani väljakul Ukraina visiidi ajal.

SIMON DAWSON /
NO 10 DOWNING STREET

Sõda ja rahu ehk Idarindel muutuseta

Maailm on koht, kus on pidevalt sõditud, sõditakse praegu ja sõditakse edaspidigi. Ja seal, kus parajasti sõda pole, on teatud ajaks rahu.

Tarmo
Pikner

Ja siis käib kõik jälle vastupidi, kui mõnel sõjariigil pommid otsa saavad. Seda viimast oodatakse pikisilmi juhtuvat imperialistliku, stalinistliku (epiteete võib igauks juurde lisada) Venemaaga.

Aga hakkus on venelastel sõpru ja need on sarnaselt kommunistlikud diktatuurriigid Hiina ja Põhja-Korea. Kuigi riikidel sõpru pole, on vaid huvid, samas neil riikidel on ühised huvid, mis paraku ei kattu meie sõprusriikide huvidega. Niisiis idarindel muutuseta ja Vene-Ukraina sõja lõppu ei paista kasugilt otsast.

Filosoferides – ühel hetkel vahetuvad sõja ja rahu alad. Plats, mis maatas tehakse, läheb uusasustamisele ja sõda kolib teise kohta. Loomulikult need protsessid ei lõpe, sest lausung “inimene on inimesele hunt”, pole kuhugi kadunud.

Siiani imestan akadeemik Urmas Tartese mitte ammu artikli pealkirja “Inimene on loomult hea” üle. Minu kodukootud õpetus ütleb, et inimene, kui loomaliik, on kiskja, kes kaitseb end kõigi vahenditega (elu alalhoiduinstinkt). Heaks saab aga inimene ainult sedavõrd, kui palju teda ümbritsevat kultuuri kohandab teistega arvestama, et suuremas grupis end ja oma mõttekaaslast maksma panna.

Seega rahu saab kesta teatud piirkonnas seni, kuni kultuurikiht, laiemalt tsivilisatsioon, suudab inimeste ürgloomust ohjes hoida. Nii vahelduvadki tsivilisatsioonid. Saab näha, kui kaua kestab Euroopa Liidu tsivilisatsioon. Niisiis rohkem kultuuri!

Aga tagasi tänase elu juur-

de. Euroopa on hakanud oma mannetusest aru saama, aga mitte kuidagi ei võta vedu arendavad tegevused (majandus, julgeolek) ja vanast harjumusest vaadatakse ikka veel ameeriklaste poole. Trumpil on aga suures plaanis suva, mis mujal toimub, temal on oma asi ajada – *America first!*

“Droonide mäng” võib kesta veel viis aastat

Seda ei saa talle pahaks panna, kuigi USA on seotud Põhja-Atlandi paktis kirjapanduga. Ja siin on Trumpil jälle õigus, sest Euroopa on oma rehkenduse tegemata jätnud. Enamgi veel – Saksamaa oma Schröderi-Merkeli idiootliku Vene-poliitikaga on suuresti süüdi, et kõik me ühtsed eurooplased oleme omadega käpuli, Eesti sealhulgas.

Õnneks on märke maaslamamisasendist tõusmisest, kuid nagu ikka – liiga hilja ja liiga vähe.

Kui maailma üks menukamaid teleseriaale, George R. R. Martini fantaasiaromaanidel põhinev “Troonide mäng” kestis kaheksa aastat, siis selles ebakohases võrdluses võib “Droonide mäng”, Vene-Ukraina sõda kesta veel viis aastat. Ja paistab, et pikaajalisele sõjale Putin mängibki.

On muidugi kummaline sõda mänguks nimetada, aga isegi Trump hakkab aru saama, et temaga mängitakse.

On ju meie igapäevased uudised sellised:

* “Eile päeval jätkasid Ukraina droonid lendamist Venemaal ning päeva teisel poolel oli lennuliiklus Moskva Domoedovo lennuväljal peatatud.”

* “Täna öösel toimusid uued rünnakud Venemaa lääneosa kubermangudes. Seni on teateid suurematest plahvatustest Tuula oblastis, aga konkreetsete objektide kohta teavet ei ole ilmunud. Venemaa ametlikud teated kõnelevad rünnakus osalenud 400 droonist. Samal ajal Vene armee rünnakud

ISTANBULIS peetud Ukraina ja Venemaa läbirääkijate kohtumist juhtis Türgi välisminister Hakan Fidan.

ARDA KUCUKKAYA/TÜRGI VÄLISMINISTERIUM

Iraani droonidega jätkuvad samuti igal öösel, kuid kahel viimasel ööl on rünnakutes kasutatud droonide hulk olnud viimaste kuude tavapärasest oluliselt madalam.

Tavauudiste vahele mahtus siiski ka midagi ebatavalist, sest Putin korraldas tema vaates väga olulise mõjutosoperatsiooni, külastades Kurski oblastit. Venemaa president soovis edastada (eelkõige Venemaa kodanikele) teate, et sõjategevus Kurski oblasti territooriumil on lõppenud ja Vene väed on võidukursil.

Sõjapealikud Trump ja Putin

Jõuamegi “indiaani sõjapealike” juurde, sest tundub, nagu Vene-Ukraina sõjapealikud oleksid Putin ja Trump. Lõpuks hakkab USA presidendile kohale jõudma, et ega Putin pole mingist rahust huvitatud. Nii ütleski Trump esmaspäevases telefonivestluses Euroopa liidritega, et Venemaa president Putin pole valmis lõpetama sõda Ukrainas, kuna ta usub end olevat võiduteel.

Seda olid Euroopa liidrid Putini kohta juba pikemat aega arvanud, kuid Trumpi suust kuulsid nad seda esimest korda. Varem on Trump avalikuse ees sageli väljendanud

veendumust, et Putin tõesti tahab rahu.

Samas keeldus Valge Maja kommenteerimast Trumpi ja Putini telefonivestlust ja Trump tegi vaid esmaspäeval sotsiaalmeedias postituse: “Meie jutuaamise toon ja atmosfäär olid suurepärased. Kui poleks olnud, siis nii ma praegu ka ütleks.”

“See ei ole minu sõda. Me lasime ennast mässida millessegi, millesse me poleks tohtinud kaasatud saada.”

DONALD TRUMP

Nii palju Trump siiski välja ütles: “See ei ole minu sõda. Me lasime ennast mässida millessegi, millesse me poleks tohtinud kaasatud saada.”

Ometi, pärast sügavamat arusaamist Putini plaanidest pole Trump väljendanud valmisolekut võtta Venemaa suhtes agressiivsem kurs. Ka relvarahu kehtestamise nõuet (kohe!) ei viitsita enam korrad, sest mis sa ikka vastu Kremli müüre herneid loobid.

Trump, vesteldes eelnevalt Euroopa liidritega telefonitsi päev enne oma kahetunnist telefonikõnet Putiniga, andis mõista, et võib kehtestada sanktsioone, kui Putin relvarahust keeldub. Hiljem ütles Trump siiski, et pole selleks veel valmis. Ta soovib nüüd minna kiiresti edasi madalamal tasandil Vene-Ukraina kõnelustega Vatikani.

See viimane on aga täielik puru silmaajamine, sest minu arvates läheb Putin enne Kiievisse Zelenskõi juurde, kui Vatikani paavsti palge ette. Seda enam, et seal istuks Putin kahe ameeriklase vastu – on ju uus paavst Leo XIV pärit USA-st.

Mis puutub aga USA sanktsioonidesse, siis see pakett on kongressis ette valmistatud ja ootel. See eelnõu kehtestab uued esmased ja teisesed sanktsioonid Venemaa ja tema kallaletungi toetavate riikide vastu.

Eelkõige näeb see ette 500-protsendise tollitariifi imporditud kaupadele riikidest, mis ostavad Venemaa naftat, gaasi, uraani ja muid tooteid. Üheks seaduseelnõu eesmärgiks on panna Hiina vastutama Putini sõjamasina kütuseks muutmise eest, ostes odavat Vene naftat, mida tarnib vari-laevastik.

Euroopa liidrid koguvad end

Nagu mainitud, Euroopa hakkab ärkama. 10. mail külastasid Saksa kantsler Merz, Prantsuse president Macron, Inglise peaminister Starmer ja Poola peaminister Tusk improviseeritud korras Kiievis Zelenskõid. Nad utsitasid Ukraina liidrit tegema, mis Trump tahab, et paljastada Putini tahtmatus sõda lõpetada.

Samas intensiivistus Euroopa diplomaatiline surve Trumpile seoses Merzi tõusmisega Saksa kantsleriks maikuu algupoole, sest tema suhtumine Venemasse on eelkäijast teravam. Merz lausus: Euroo-

pa rahu on ohus. Venemaa rikub iga päev meie kõigi ühiselt loodud korda.

Me ei ela mitte ainult Venemaa kuritegeliku sõja kõrval Ukrainas, vaid seisame silmitsi ka rünnakute ja massimõrvadega Euroopa linnades, luuramise ja sabotaaži juhtumite, küberrünnakute ja järjekindla väärteabe levitamisega.

Viimane jõuline uudis tuli äsja Leedust. “Me võtame NATO idatiiva kaitsmise enda hooleks”, ütles kantsler Merz Leedu pealinnas.

ExBrexit ehk Sõda liidab

Esmaspäeval toimus Londonis Suurbritannia ja Euroopa Liidu esimene ametlik tippkohtumine pärast Brexiti. Suurbritannia ja EL tugevdavad kaitsekoostööd, mille raames pääseb London ligi Brüsseli 150 miljardi euro suurusele kaitselaenuude programmile.

Briti peaminister Keir Starmer ütles, et sõlmitud kokulepped vähendavad bürokraatiat, kasvatavad Briti majandust ja taaskäivitavad viis aastat pärast Brexiti suhted EL-iga.

Mandri-Euroopas toimusid möödunud pühapäeval mitmed olulised valimised. Poolas pääsesid presidendivalimiste esimeses voorus edasi valitseva Euroopa-meelse Kodanikekoalitsiooni esindaja Rafal Trzaskowski ja Seaduse ja Õigluse partei toetatud kandidaat Karol Nawrocki.

1. juunil toimuvast teisest voorust otsustatakse, kas Poola jääb peaminister Donald Tuski juhitud kursile või pöördub USA presidendi Donald Trumpi austajate suunda.

Rumeenias samal päeval korraldatud presidendivalimiste teise vooru võitis Bukaresti linnapea ja Euroopa-meelne tsentrist Nicușor Dan esimese valimisvooru võitnud euroskeptilise rahvuspopulisti George Simioni ees.

Saaremaal toimus mitmepäevane masinatega maastikul orienteerumise võistlus Saarekoll

◀ **OLED SA TONT VÕI INIMENE?**
Enamik võistlejaid nägid üsna varsti välja just sellised.

▶ **MEIE KA:** Lapsed jäljendavad ikka seda, mida näevad.

2X IRINA MÄGI

Saaremaa Gümnaasiumi õpilased kogunesid spordipäevaks Titeranda

▶ **KORRALIK TREENING:** Võitluskunsti proovis enamik õpilastest.

▼ **VALLIKRAAVISUP:** Tuul oli tugev ja külm, aga Sup-laua-ga aerutajaid jagus oht-ralt.

▲ **TURVALISELT KOKKU:** Traattõkke eemaldamiseks peab kasutama turvavarustust.

Suurõppuse Siil 2025 raames toodi Muhu radariposti keskmaaradar tornist maa peale ja seati üles **Üügu pangale**

▶ **ÜKS JÄME KAABEL:** Sellise suure tehnika kokkupakkimiseks on vaja palju mehi.

4X MAANUS MASING

KENA

5	8	3		1	9		6	
	2	6			4		9	5
				8	5			
3						1	7	8
	6			5	1	9		
8			4		3	6	5	
							1	
9	3	1			8	7	2	
2		5	1				8	6

PIRE ULLEM

2	5		9					
6			4	3	2			5
9			6	5	8		2	7
	2						3	4
8		1		4				5
	7	9	8			1		
				7		5		
5				2		7		

VEEL ULLEM

		1		4		7		
6	4		2					
8			1		5		9	
4				2				
			1	9			8	
			7			3		
3		5						
						7	6	
9				7	8	4		

PUHTA ULL

7							6	
							1	4
6	3						2	
			6					9
				2		5		
8		9		3				
	4				5			2
	1							
		6	1	4				

LAHENDUS: 1 2 3 4 5 6 7

→

JÄNES
LÄTE
SEESAMA
LAD. K.

→

→

POKSI-
LEGEND
ROOMA 6
POOS

→

→

MAIUSTUS
ALLUV
KIRJAVAHE-
MÄRK

→

→

APS
TENNISIST
TÜKK
KODULOOM

→

→

TRAGI
JÖEDELFIIN
KAARDI-
MÄNG

→

→

ROHTTAIM
NIKKEL
PAREMAKS
PIDAMA

→

→

TERAV
ASI
TINGLIKUD
KUJUTISED

→

→

SAAR
KANADAS
MEIE
KOIGE
PAREM

→

→

VIHMA-
TILGAD
KEEM.
ELEMENT

→

→

TAGASI
TULEMA
PAPAGOI

→

→

ILMAKAAR
RAADIUS

→

→

TAIME-
KASVATUS-
MAJAND
HAAVA JÄLG

→

→

IKKESSE
PANEMA
LOJUS
TRÜKK

→

→

OGARDLIK
KURI
KIRIKU-
LÖHE

→

→

ESE
KATSE
SOOLO-
LAUL

→

→

RIIK
AASIAS
KIRJAVAHE-
MÄRK

→

→

HEAD
MÖTTED
NAISE NIMI
MALETAJA
(1966-1999)

→

→

SEGAMINI
LIHA-
KAUPLUS
HÜUATUS

→

→

TOHUTU
SUUR
VESINIK

→

→

HELL-
LOOJA
AKTSIA-
SELTS

→

→

KÜSIMUS
LÖPP

→

→

MITTE
KIRED
EKSTRAKT
AEDIK

→

→

KONSTA-
TEERIMINE
ISLAMI
TAVAÕIGUS

→

→

LADINA K.
MAAKOND

→

→

DELE-
GAADID
LAHUTUS-
MÄRK

→

→

HEA LÖHN
ASESÖNA

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

2

→

→

7

→

→

1

→

→

5

→

→

7

→

→

3

→

→

4

→

→

6

→

→

SAAREMAA VALLAVALITSUS

DETAILPLANEERINGU KEHTESTAMISE TEATED JA
AVALIKUL VÄLJAPANEKUL ESITATUD ARVAMUS

Saaremaa Vallavalitsuse 29.04.2025 korraldusega nr 2-3/401 kehtestati **Kudjape alevikus RIKU ja PÕLDE detailplaneering** (DP). DP-ga moodustatakse 12 krunti: 7 väikeelamumaa, 2 maatulundus-maa ning 3 transpordimaa krunti. Elamukruntidele on kavandatud elamu ja 1 abihoone (lisaks 2 alla 20 m² ehitisealuse pinnaga hoonet) pindalaga 200 - 300 m². Elamu kõrgus on kuni 6 m. Juurdepääs on Põlde tee katastriüksuse kaudu ning vastavalt Piiri ja Kelluka tn 26 katastriüksuste DP-le avalikus kasutuses olevalt Kelluka tänavalt Piiri katastriüksuse kaudu. Planeeritud on ühisveevärk ja -kanalisatsioon, tänavavalgustus ja liitumine kaabelsidega.

Saaremaa Vallavalitsuse 20.05.2025 korraldusega nr 2-3/485 kehtestati **Sikassaare küla UUEVÄRAVA detailplaneering**. DP-ga katastriüksust ei jagata. Krundile määratakse ehitusõigus päikesepargi ja seda teenindava taristu (alajaam, inverterid, jaotuskilbid ja kaablid) rajamiseks ning salvestuskonteinerite paigaldamiseks. Päikesepaneelide maa-ala suurim lubatud

ehitisealune pind on 1,77 ha ja paneelide suurim lubatud kõrgus maapinnast on 4 m. Lisaks jääb kehtima vastavalt Uuevärava, Tiigi ja Sarapupõllu DP-le planeeritud elektrituuliku ehitusõigus (olemas ehitusluba). Elektrituuliku, konteinerite ja alajaama suurim ehitisealune pind kokku on 470 m². Lubatud suurim ehitiste arv on 9 (sh 1 päikesepark koos teenindava taristuga, 6 salvestuskonteinerit, 1 alajaam, 1 elektrituulik). Juurdepääs on Kuressaare-Sikassaare teelt mitteavaliku Sikassaare-Upa tee kaudu. Uuevärava DP avalikul väljapanekul esitati 1 arvamus 9 poldriala maaomaniku ühispöördu-misena (hiljem 2 maaomanikku loobusid arvamusest): poldri jätku-suutlikkuse tagamiseks tuleb DP huvitatud isikul omavahenditest tagada poldri tööshoidmine. Vallavalitsuse seisukohast kogu poldriala töökorras hoidmine DP huvitatud isiku kohustusena ei ole proportsionaalne ega põhjendatud. Avalikul arutelul osalejaid ei olnud. Esitatud arvamus ja valla vastus on kättesaadavad aadressil <https://gis.saaremaavald.ee/failid/DP/DP-24-016>.

Saaremaa Vallavalitsuse 20.05.2025 korraldusega nr 2-3/486 kehtestati **Nasva alevikus TIIGI TN 2 detailplaneering**. DP-ga moodustatakse 4 elamumaa krunti ja 2 transpordimaa krunti. Elamukruntidele on kavandatud elamu ja kuni 3 kõrvalhoonet pindalaga 381 - 502 m². Elamu kõrgus on kuni 8,5 m. Juurdepääs Tiigi tänavalt. Tiigi tänava laienduseks planeeritud krunt pos nr 6 antakse vallale tasuta üle. Veevarustus ja kanalisatsioon on planeeritud trasside baasil.

DP-de elluviimisega ei avaldata olulist mõju tegevuse ala ja selle lähiümbruse kultuuri- ning looduskeskkonnale, majanduslikele ja sotsiaalsetele aspektidele. DP materjalidega on võimalik tutvuda tööajal Saaremaa vallavalitsuses (Tallinna tn 10, Kuressaare, ruum 308) ja digitaalselt <https://www.saaremaavald.ee/detailplaneeringud#kehtestatud>.

Registreeritud peresündmused
Saare maakonnas 14.05 – 20.05

SÜNNID

- **Matvei Pererva** (7.05) Saaremaa vald
- **Adelina Tšernobrovin** (14.05) Kuressaare linn
- **Lars Vahter** (14.05) Valjala alevik
- **Lucas Vahter** (14.05) Valjala alevik
- **Vesse Kesküla** (15.05) Parila küla

SURMAD

- **Ats Kuldsepp** (72) Kuressaare linn
- **Mihail Ivanov** (52) Kuressaare linn
- **Johannes Maar** (93) Jämaja küla
- **Jüri Kirst** (66) Oti küla
- **Lembit Rätsep** (69) Kuressaare linn
- **Tiiu Tarkusep** (89) Lahetaguse küla
- **Maimu Luks** (95) Kuressaare linn
- **Tarvo Jürisson** (56) Suur-Randvere küla

ABIELUD

- **Hanna Kell ja Sander Rohulaid** – 20. mai

TÖÖ 93 VABA TÖÖKOHTA Saare maakonnas 21. mai seisuga

- **Abikokk** – Kliff Butiik OÜ
- **Administraator** – MTÜ Kaali Külastuskeskus
- **Autojuht-kuller** – SAAREKULLER OÜ
- **Eesti keele ja kirjanduse õpetaja** – Kuressaare Hariduse Kool
- **Eesti keele õpetaja** – Kuressaare Vanalinna Kool
- **EMO arst /üldarst** – Kuressaare Haigla SA
- **Filtrite komplekteerija** – Nordic-Filters EU OÜ
- **Haldustöötaja** – Saaremaa Haldus
- **Hambaarst/ortodont** – Kuressaare Haigla SA
- **Haridustehnoloog** – Kuressaare Vanalinna Kool
- **Hispaania keele õpetaja** – Kuressaare Vanalinna Kool
- **Informaatikaõpetaja** – Kuressaare Hariduse Kool
- **Inglise keele õpetaja** – MTÜ Saarepiiga Koolitus
- **Inimeseõpetuse õpetaja** – Kuressaare Vanalinna Kool
- **Interaktiivse graafika kujundaja kutseõpetaja** – Kuressaare Ametikool
- **Juhatuse liige** – Kuressaare Haigla SA
- **Kaablikomplektide koostaja** – Ionix Systems OÜ
- **Karjak** – Kõljala Põllumajanduslik OÜ
- **Kaupluse töötaja** – MAXIMA Eesti OÜ
- **Keemiaõpetaja** – Kuressaare Hariduse Kool
- **Klienditeenindaja** – OÜ Theodor VVH
- **Klienditeenindaja** – OÜ Haakeri
- **Klienditeenindaja** – MTÜ Angla Tuulikumägi
- **Klienditeenindaja** – Kliff Butiik OÜ
- **Klienditeenindaja-piletimüüja** – MTÜ Angla Tuulikumägi
- **Kliiniline psühholoog** – Kuressaare Haigla SA
- **Kohtukordnik** – Pärnu Maakohus
- **Kokk (2)** – Kliff Butiik OÜ
- **Kokk** – Leisi Kool
- **Kokk** – Tihuse OÜ
- **Kokk** – OÜ Haakeri
- **Kokk** – MTÜ Angla Tuulikumägi

- **Kokk/abikokk** – Pihtla Kool
- **Kosmeetik** – OÜ Gospa
- **Kulinaariatsehhi meister** – Läätsa Kalatööstus
- **Kultuurivara juhataja** – Saaremaa Vallavalitsus
- **Laadija** – Eesti Keskkonnateenused AS
- **Laeva torude paigaldaja** – BSA Pipe Fit OÜ
- **Laotööline** – Ionix Systems OÜ
- **Laotööline/komplekteerija** – Saare Kala Tootmine OÜ
- **Laotöötaja-komplekteerija** – Sigma Polymer Group OÜ
- **Lasteaiaõpetaja abi** – Pihtla Kool
- **Liikumisõpetaja** – MTÜ Saarepiiga Koolitus
- **Liikumisõpetuse õpetaja** – Kuressaare Vanalinna Kool
- **Liikuva graafika ja visuaalmeedia kutse-õpetaja** – Kuressaare Ametikool
- **Loodus- ja inimeseõpetuse õpetaja** – MTÜ Saarepiiga Koolitus
- **Loodusõpetuse õpetaja** – Kuressaare Hariduse Kool
- **Lüpsja** – Simmo-Paavli talu
- **Lüpsja** – Kõljala Põllumajanduslik OÜ
- **Lüpsja-farmitööline** – Mereranna Põllumajandusühistu
- **Maniküürija-pediküürija** – OÜ Asa Spa
- **Matemaatikaõpetaja** – Kuressaare Hariduse Kool
- **Matemaatikaõpetaja** – Kuressaare Vanalinna Kool
- **Muusikaõpetuse õpetaja** – Kuressaare Vanalinna Kool
- **Mööbli paigaldaja** – OÜ Kalla Mööbel
- **Müüja** (Valjala) – Saaremaa Tarbijate Ühistu
- **Neuroloog** – Kuressaare Haigla SA
- **Nõudepesija-koristaja** – OÜ Gospa
- **Nõudepesija-koristaja** – Kliff Butiik OÜ
- **Oftalmoloog** – Kuressaare Haigla SA

- **Operaator-seadistaja** – Saaremaa DeliFood
 - **Pagar** – OÜ Karja Pagariäri
 - **Pagar-kondiiter** – OÜ Liise Talu Ruhnu Saarel
 - **Pagar-küpsetaja** – Selver AS
 - **Pagar-teenindaja** – Rimi Eesti Food AS
 - **Pesumaja töötaja** – Valjala Pesumaja OÜ
 - **Podoloog-jalaravi spetsialist-öde** – Jalaravi Kabinet OÜ
 - **Puhastusteenindaja** – Valjala Põhikool
 - **Puhastusteenindaja** – Selver AS
 - **Puhastusteenindaja** – Kuressaare Haigla SA
 - **Puhastusteenindaja** – Stell Eesti AS
 - **Puhastusteenindaja** – Leisi Kool
 - **Puidutisler** – Swagard Saaremaa OÜ
 - **Puidutöötleja** – OÜ Sandla Puit
 - **Raamatupidaja** – Saaremaa Vallavalitsus
 - **Rahvatantsu õpetaja** – Kuressaare Vanalinna Kool
 - **Sisehaiguste arst** – Kuressaare Haigla SA
 - **Sotsiaaltöõspetsialist** – Saaremaa Vallavalitsus
 - **Spaa puhastusteenindaja** – OÜ SPA Tours
 - **Tarkvaraarenduse kutseõpetaja** – Kuressaare Ametikool
 - **Teenindaja** – Selver AS
 - **Tegevusterapeut** – Kuressaare Haigla SA
 - **Tehnik** – Incap Electronics Estonia OÜ
 - **Toateenija** – OÜ Gospa
 - **Toateenija ja üldruumide koristaja** – OÜ Gospa
 - **Tootekoostaja** – Incap Electronics Estonia OÜ
 - **Turundusassistent** – Piprapood OÜ
 - **Töötaja maasikatalusse** – Saaremaa Viljad OÜ
 - **Töötaja põllumajandusettevõttesse** – OÜ Ranna-Villa
 - **Vene keele õpetaja** – Kuressaare Vanalinna Kool
 - **Võõrkeeleõpetaja** – Leisi Kool
 - **Õmbleja-modelleerija** – JK Purjeabi OÜ
- Allikas: Töötukassa**

Üks tee on lõpuni käidud,
üks süda on vaikinud ...

Avaldame kaastunnet kõigile sugulastele ja lähedastele

JOHANNES MAARI
lahkumise puhul.

Leinab Sõrvemaa rahvas

Jää hüvasti,
kallis klassiõde

LEA PALLAS (Kopp)
23. XI 1952 – 8. V 2025

Südamlik kaastunne
pojale.

Mälestavad keskkooli
53. lennu klassikaaslased

*Ikka meenuvad veel ammu
koos käidud teed...*

Mälestame
naabripoissi

ATS KULDSEPPEA

Siiras kaastunne öde
Marjele ja lähedastele.

Asta, Lembit ja
Eini peredega

Ükski inimene ei kao jäädavalt.
Ta tuleb meie juurde taas lille või liblikana.
Ta elab neis, kes teda armastasid.

Siiras kaastunne Marjele ja Leale laste peredega kalli

ATS KULDSEPA
lahkumise puhul.

Männiku ja Kõutsi pered

Südamlik kaastunne
Marjele venna

ATS KULDSEPA
kaotuse puhul.

Öine vahetus

JÜRI KIRSTU

töökaaslast EPT ajast
mälestades.

Kaastunne lähedastele.

Lembit Sepp

LEMBIT RÄTSEP

Töökata ja rõõmsameelset
kolleegi kaheksakümnendatest
mälestades.

Puhka rahus
igavikuteel, nimekaim.

Kaastunne lähedastele.
Lembit Sepp

Südamlik kaastunne
Jutale venna

JÜRI KIRSTU
lahkumise puhul.

Maret perega

*Elu on tundmatu tee,
iaal ei tea, millal lõpeb see...*

Südamlik kaastunne
Ereenele, Ringale,
Raigole kalli

LEMBIT RÄTSEPA
lahkumise puhul.

Liia, Marvi ja Urmas
peredega

Mälestame

JÜRI KIRSTU
Südamlik kaastunne
lähedastele.

Elvi ja Anto peredega

Saare Ehituspuit

Lugupeetud ehitaja!
Saare Ehituspuit müüb:

Sise- ja välisvoodrilaudu

Põrandalaudu

Vineere ja puitplaate

Liimipuitkilpe

Ehituslikku saematerjali

Asume aadressil:
Ringtee 12, Kuressaare

Avatud:
E-R 8-17; L 10-14

Tel 453 8709; mob 5340 0245

www.ehituspuit.ee

Orissaare Gümnaasium kuulutab välja konkursi järgmise ametikoha täitmiseks:

PÕHIKOOLI JA GÜMNAASIUMI VENE KEELE ÕPETAJA
(1,0 ametikohta).

Kandidaadilt ootame

- kvalifikatsioonile vastavat haridustaset,
- lastega koos tegutsemise soovi ja rõõmu,
- otsustus- ja vastutusvõimet,
- kohusetundlikkust,
- head suhtlemis- ja koostööoskust,
- loomingulisust, avatust, sõbralikku meelt,
- positiivset ellusuhtumist.

Tööle asumise aeg on **01.09.2025.**

Avaldus, CV, haridust tõendavate dokumentide koopiad, motivatsioonikiri saata hiljemalt **9. juuniks** aadressile: Orissaare Gümnaasium, Kuivastu mnt. 29, Orissaare 94601, Saare maakond või direktor@oris.edu.ee. Info tel 5344 9474 (direktor), 453 0262 (sekretär)

VILJAPUUDE MÜÜK
Kudjape aiandis

T-R 9-17 ja L 9-15
P-E suletud
Info tel 514 2068.

Kõike muud kena või kasulikku tuuakse jätkuvalt juurde.

mist vajav kinnisvara või maatükk. Eelistatud on looduskaunis ja rahulik asukoht. Kontakt: 5647 7680, e-mail: toomas.matvejev@gmail.com.

Soovin osta elamiskõlbmatu maja-ga krunti linnas. Tel 5380 2230.

MÜÜK

Müüa lõhutud küttepuid 30-50 cm, toome ise kohale, Kuressaares transport tasuta. Tel 5358 0535.

Müüa soodsa hinnaga sealih. Vajadusel tükeldamine. Info tel 5196 2628 või 5354 3002.

Müüa aastaringselt 3m kütte-puud. Tel 5341 1444.

Soodsad garaaži töstuksed. Müük ja paigaldus. Küsi pakkumist! Tel +37256799188, info@csv.ee. www.csv.ee.

Terrassilauad, sise- ja välisvoodrilauad, immutatud karkassi- ja roovimaterjal, kalibreeritud prussid. Aiamajad, varjualused, mänguväljakud, OSB-plaadid, PIR-soojustusplaadid. Laos immutatud postid, alusega ostes -10% soodustus! Vajadusel transport. Uuri lisa www.ehitusoutlet.ee või helista 5684 1753.

Müüa sõelutud haljastusmulda, kõdusõnnikuga aiamaamulda, sõelumata täitemulda, samuti on pakkuda ka teisi täitematerjale (kil-lustik, kruus jne). Koos transpordi-ga. Info tel 533 10250.

Soodsalt müüa kasutatud korrali-kud 6-kohalised veiste söödarõn-gad ja lammaste söödarõngas. Uuemõisa külas, tel 516 9521.

Müüa aiakaunistuseks renovee-rimist vajav hobuvanker. Asub Kuressaares. Hind 50 €. Info tel 5346 8765.

OST

Sikassaare Vanametall OÜ ostab musta- ja värvilist vanametalli. Avatud E-R 8-17, L 10-15. Suure-matele kogustele telli vanaraua-takso. Transport tasuta, raha kohe. Info tel 5566 9921 või www.vanametall.ee.

Ostan autoromusid Saare- ja Muhumaal. Autod ei pea olema sõidukorras. Arvelt kustutamine, dokumentide vormistamine koha-peal, raha kohe. Tel 5623 3230.

Ostan vanemat kunsti, mööblit, lauanõusid, raamatuid, postkaar-te, hõbe- ja kuldesemeid, mün-te, etnograafilist vanavara, kollekt-sioone jm. Tel 5564 3635.

Ostan vanu raamatuid, post-kaarte, fotosid, maale, graafi-kat, mün-te, paberraha, prosse, sõlgesid, nõusid, mööblit jne. Tel 5829 9810.

Soovin osta Saksa rootorkartuli-võtumasina. Tel 520 2637.

Ostan Lada 2107 iluvõre, Lada pehmed uksepolstri ääred, võib pakkuda ka uusi seisma jäänud varuosi või tervet autot, tel 5566 8777.

TEATED

Mõigu Aiand (5397 5423) tuleb Saaremaale müüma! Müüme suvelilli, amplitaimi, suur valik püsikuid, suur valik roosistikuid ning maasika- ja vaarikataimi. Kaupa saab tellida moiguaiand.ee lehel. Kolmapäeval **28.05** Liiva 8.30; Orissaare 9.30; Tornimäe 10.45; Saikla 11.15; Tagavere 12.00; Vajjala 12.30; Kõljala 13.15; Pärsama 13.45; Karja14.15; Leisi 14.45; Metsküla 15.45; Võhma 16.15; Mustjala 17.00; Aste 17.45. Neljapäeval **29.05** Kuressaare 9.00-12.00; Sõmera 12.30; Kärla 13.00; Kihelkonna 13.45; Lümanda 14.30; Salme 15.15.

Päikeseaed müüb suvelilli, ampli-ja köögiviljataimi: K, **28.05** Kaali 9, Kõljala 9.10, Pärsama 9.40, Karja 10.10, Leisi 10.45, Metsküla 11.40, Võhma 12.10, Mustjala 12.30, Sau-vere 13. N, **29.05** Nasva 9, Salme 9.30, Lümanda 10.30, Kihelkonna 11, Sõmera 11.45, Kärla 12, Aste 12.45. R, **30.05** Ratla 8.45, Taga-vere 9, Saikla 10, Orissaare 10.30, Tornimäe 11.30, Laimjala 12. Info tel 528 7724 Mairi.

L 24.05; P 25.05; E 26.05; T 27.05 Rootsi tn 11 alates kl 15 müügil liiletaimed, amplit, tomati ja köö-giviljataimed. Tel 523 8244.

SÕIDUKID

Ostan vana nõukaegse võrri, mopeedi või mootorratta ning kõiki nende osi - nii uusi kui vanu. Helista ja tulen kohale! Tel 529 6587.

Ostame jätkuvalt Toyota sõiduau-tosid ja kaubikuid igas seisukorras. Viime autod Eestis välja ja seetõt-tu meile müües pole vaja tasuda ümberregistreerimistasu. Tel 552 4347, diilimees@gmail.com.

OTSIN TÖÖD

Ehitaja ootab pakkumisi. Erinevad üldehitustööd ja lammutustööd. Piirdeaiaid, terrassid, kuurid ja muud eramu abihooned. Erinevad sise- ja välistööd/remonditööd, ka duši-ruumide ehitus. Teostan töid üle Saare- ja Muhumaa. Tel 557 2699.

Mälestame Jämaja küla vanimat elanikku

JOHANNES MAARI
Kaastunne vennalaste peredele

Ausi, Kleemu ja Liiva pered

TEENUSED

OÜ Kapra Vanametall võtab vastu ehitus- ja lammutusjäätmeid. Mul-tiiftkonteinerite rent ja transport. Teostame hoonete lammutustöid ja utiliseerimist. Rohkem infot www.kaprametall.ee või telefonil 5650 6282.

Puurkaevude puurimine ja projek-teerimine. Vee- ja kanalisatsiooni-tööd, septikute paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuur-kaev.ee.

Ohtlike puude eemaldamine, võsa lõikus. Töötame 7 päeva nädalas. Pikaajne kogemus alal Austraas-lias ja Inglismaal. Tel 5623 0373, Randy. Helista julgelt ja leiame lahenduse.

Soodsaima hinnaga prügi vastu-võtt Saaremaal Sikassaare Vana-metallis, tuleme ka prügile järele. Tasuta konteineri rent! Tel 5566 9921, www.vanametall.ee.

Ohtlike puude ja okste raie ka kõige kitsamas kohas. Erinevad puuhooldustööd kutseliselt ar-boristilt. Tel 527 3622, Tõnu Ling, Puuspetsialist OÜ.

Kolimistransport, ruumide tühjen-damine, äravedu jäätmejaama. Tel 5395 8295.

Teostame tänavakivi paigaldust,

eraisikutele ja ettevõtetele. Tel 5834 4441.

Katuste ja fassaadide pesu ja värvimine. Vihmaveerennde paigaldamine. Aedade pesu ja värvimine. Korstna remonttööd. Katuseredelite paigaldus. Tel 5638 8994.

OÜ Kapra Vanametall tuleb tasuta järele teie kasutult seisvale romu-sõidukile. Registrist kustutamine ja raha kohe. Ostame kokku ka muud musta ja värvilist vaname-talli ja vanatehnikat. Vanarauatak-so tellimiseks helista 5650 6282.

Rakkekaevude kaevamine, puhastamine, remont, rõngaste vahetamine, kaevumaja ehitus ja käsipumpade remont. Tel 557 4792.

Fekaalivedu Lääne- ja Kesk-Saa-remaal. Paakauto maht 4 m³, voolikut 25m. Likvideerin ummis-tusi ning teostan ka biopuhastite hooldust. Tulen ka nädalavahetus-tel! Tel 5649 2013.

Pakume metsaveoteenust ning

ekskavaatoritöid. Meie masi-napargis on väljavedaja, kopad, giljotiin ja niiduk, mis sobivad nii metsaraieks kui maapinna hool-duseks ja kujundamiseks. Lisainfo 5881 1888.

Puude, põõsaste ja hekkide lõikamine, kujundamine ning ee-maldamine ja kändude juurimine. Tüvede, okste ja puulehtede ning aiaprahi äraveo võimalus. Tel 505 8261.

KINNISVARA

Meite Saar OÜ. Ostame metsa-maad ja kasvavat metsa. Tel 505 8260, meitesaar@gmail.com.

EESTI METSNIK OÜ

metsamaa ost, põllumaa ost, raietööd ja transport. Info@eestimetsnik.ee. Tel 507 0045.

Ost, müük, vahendus! Oman mahukat ostuhuviliste andme-baasi. 1.Otsin talukohta Muhu või Ida-Saaremaal. 2. Merega piirne-vat ehitusvõimalusega kinnistut. Allan Pajus, 5690 0411, allan@adrem.ee.

Otsin oma perele vana talu või krunti Saaremaal, et rajada huba-ne suvekodu. Sobib ka renoveeri-

Südamlik kaastunne Marjele lastega kalli abikaasa ja isa

ÜLO AAVIKU
lahkumise puhul.

Anne, Maie, Mihkel

Avaldame kaastunnet Indrek Vallaule isa

JAANUS VALLAU
kaotuse puhul.

Töökaaslased

Armas Mall

Südamlik kaastunne Sulle ja Su perele armsa ema

SALME PÕLDEMAA
lahkumise puhul.

Kõik hea jääb kuhugi alles!

Sulle mõeldes klassiõed ja -vennad Orissaare Keskkooli 35. lennust

Südamlik kaastunne Marjele, Leale, Kadrile ja Karinile

ATS KULDSEPA
lahkumise puhul.

Möldri pere

Elu on laul, lihtne ta viis.
Heliseb korra ja vaikib siis.

Kallis Sirje

Südamlik kaastunne venna

TARVO JÜRISSENI
kaotuse puhul.

Sinu vahetus Mullutust

Südamlik kaastunne lähedastele

ATS KULDSEPA
kaotuse puhul.

Jaan ja Raimu

Südamlik kaastunne kõigile lähedastele

JOHANNES MAARI
lahkumise puhul.

Heidi, Heli ja Jaak peredega

Mälestame

JÜRI KIRSTU
Südamlik kaastunne lähedastele.

Leesmaad ja Nelised

Südamlik kaastunne lähedastele

LEMBIT RÄTSEPA
lahkumise puhul.

Edgar

Sügav kaastunne Marjele perega venna

ATS KULDSEPA
lahkumise puhul.

Karja Pagariäri

Südamlik kaastunne Erenele lastega

LEMBIT RÄTSEPA
kaotuse puhul.

Kaidi ja Anti

Elu on tundmatu tee, iial ei tea,
millaal lõpeb see...

Armas Juta

Oleme leinas Sinuga, kui jätad hüvasti kalli venna

JÜRI KIRSTUGA
Kõljala lauatennisistid

Avaldame sügavat kaastunnet Heiki Kukele tütre

KRISS KUKE
kaotuse puhul.

AS Kuressaare Veevärk

HOROSKOOP

JÄÄR Saturn jõuab tae-
vakaarel Jäära märki. Al-
gab pikem periood, mis eeldab
sinult enda distsiplineerimist.
Võta elu tõsiselt!

SÕNN Võid kohtuda ini-
mestega, kes avavad
sinu jaoks uusi vaatenurki ja pa-
nevad sind maailma asjade üle
teistmoodi mõtlema.

KAHSIKUD Päike-
se ja Pluuto trigoon an-
nab palju sisemist jõudu. Sul on
võimalik teha muudatusi, mille
 jaoks varem julgust nappis.

VÄHK Sul võib olla ras-
ke end nädalavahetuseks
töömõtteist välja ülitada. Või-
malik, et planeerid salamisi järg-
mist sammu karjääril teel.

LÕVI Veeda nädalava-
hetus segamatult kall-
maga kahekesi. On sobiv hetk nii
meelelisteks naudinguteks kui
ka hingelisteks vestlusteks.

NEITSI Kui oled lapseva-
nem, pühendu neil päe-
vil oma järeltulijatega tegelemi-
sele. Ole mõistev ja hoidu nende
käsutamisest.

KAALUD Perekeskis
võivad nüüd arutusele
tulla valusad teemad, mida seni
on välditud. Ole koostööaldis ja
valmis probleeme lahendama.

SKORPION Võimalik, et
tahad üksi olla, õppida
või kirjatööd teha. Süvenemis-
võime on suurepärane. Pinna-
pealne suhtlus näib mõttetu.

AMBUR Ilmselt analüü-
sid oma ärialaseid või-
malusi, planeerid läbimurret.
Tekkida võib häid ideid uuendus-
te tegemiseks.

KALJUKITS Proovi
hetkeks aeg maha võt-
ta, igasugused segased suhted
unustada. Oled väärt seda, et
kvaliteetset vaba aega nautida.

VEEVALAJA Võima-
lik, et sul tuleb taas ette
võtta tööd, mis on kunagi poole-
li jäanud või ebaõnnestunud. Vii
need nüüd edukalt lõpule.

KALAD Kohtumised
sõpradega on sügav-
mõttelised. Võid tutvuda ini-
mesega, kes su maailmavaadet
mõjutab.

Koostanud Maria Angel,
maria.angel@eestihoroskoop.ee

PÄEVAPILT Tahan ka talvel sooja... minu panus.

VERNER

Ootame teie pilte koos selgitava allkirjaga aadressil paevapilt@saartehaal.ee.

Räägime sellest, **KUIDAS RÄÄKIDA LASTELE
SURMAST JA KAS SEE ON ÜLDSE VAJALIK.
KUIDAS TULLA TOIME LEINAGA?**

Studios on psühholoog Jane Hiibus

Igapäevalugusid avab
Annika Õunap

27. mail www.saartehaal.ee

KUHU MINNA

Laupäev, 24. mai

ÜRITUS

**Kuressaare 23. Aiandus- ja
Lillepäevad** kl 10–15 Kures-
saare linna puhkealal Staa-
dioni hotelli kõrval.

Kuressaare Tänavafestival
kl 11 Kuressaare kesklinnas.

Kultuurne laupäev kl 11 Ku-
ressaare keskväljakul. Esi-
nevad Pärsama, Orissaare,
Laimjala ja Tornimäe rahva-
tantsurühmad.

Semiiri kontsert kl 19 Kures-
saare spordikeskuses.

**Saaremaa Puukooli kevad-
laat** 22.–25. mai kl 11 Pärni
külas.

**Aleksei Turovski loeng tee-
mal "Tohtrid loomariigis"** kl
16 Karja rahvamajas.

KONTSERT

**Duo Sten Heinoja ja Marcel
Johannes Kits** kl 18 Kures-
saare Teatri sinises saalis.
Esitamisele tuleb Beetho-
veni, Brahmsi ja Bachi loo-
ming.

**Veronika Portsmuthi Koo-
riakadeemia kammerkoori
kontsert (vaimulik koori-
muusika)** kl 15 Liival Muhu
Katariina kirikus.

SPORT
Kergejõustikuvõistlused kl
11 Kuressaare linnastaadionil.

Pühapäev, 25. mai

ÜRITUS
Garaažimüük kl 11 Kures-
saare linnas.

VK Päril kevadpidu kl 18 Ku-
ressaare spordikeskuses.

SPORT
ELB FC Kuressaare U21 vs.

FA Tartu Kalev kl 15 Kures-
saare linnastaadionil.

Teisipäev, 27. mai

ÜRITUS
**Kohtumine folklorist Mare
Kõivaga ja tema raamatu
"Saaremaa nõiad ja võlud"**
esitlus kl 17 Saare maakonna
keskraamatukogu lugemis-
saalis.

TEATER
**Karja Mõisateatri etendus
"Pink päikesepaistel"** kl 19
Mustjala rahvamajas.

SPORT
**PL FC Kuressaare vs. Tallin-
na FC Flora** kl 18 Kuressaare
linnastaadionil.

Kolmapäev, 28. mai

ÜRITUS
**Kohtumine folklorist Mare
Kõivaga ja tema raamatu
"Saaremaa nõiad ja võlud"**

ILM

Päeval
+9...+14
Õösel
+4...+9

TÄNA on vahelduva pilvi-
susega peamiselt sajuta
ilm. Puhub muutliku suuna-
ga tuul 1-7, puhanguti kuni
12 m/s. Päike tõuseb Kures-
saares 4.47 ja loojub 22.09.

Päeval
+13...+17
Õösel
+4...+9

HOMME on vähese ja va-
helduva pilvisusega ilm. Pu-
hub valdavalt lääneka-
re tuul, saartel pärastlõunal
lõuna- ja kagutuul 3-9 m/s.
Päike tõuseb Kuressaares
4.45 ja loojub 22.10.

Allikas: Keskkonnaagentuur

NIMEPÄEV

24. mai

Mattias, Madis, Madi,
Matis, Matti, Mats, Mait,
Maido, Maidu, Mäido

ÕNNITLEME

24. mai

90 Erna Heinpuu
Kuressaare linn

89 Jutta Kabi
Kogula küla

87 Aino Koppel
Kuninguste küla

84 Maja Aru
Mustjala küla

83 Luule Veskmets
Kuressaare linn

82 Ellen Lipp
Kuressaare linn

82 Andres Jõearu
Suur-Randvere küla

81 Urve Pihl
Koidula küla

75 Helle Rooba
Kuressaare linn

**70 Timo Ilpo Antero
Suihko**
Siiksaare küla

25. mai

99 Endla Raig
Kuressaare linn

87 Jutta Süld
Triigi küla

86 Marvi Vahter
Salme alevik

84 Malle Tõnn
Sandla küla

83 Eldur Laido
Kõriska küla

81 Milvi Mänd
Kuressaare linn

26. mai

89 Urve Nuum
Kuressaare linn

86 Ellen Koder
Oti küla

85 Vilve Nurmela
Mõnnuste küla

84 Lea-Rebeka Tubelt
Aste alevik

84 Helgi Tamm
Kungla küla

83 Jaanus Kuris
Sauvere küla

82 Juhan Torn
Orissaare alevik

70 Maia Truu
Kuressaare linn

Kui te ei soovi
õnnitlust lehte,
helistage telefonil
453 0200.

KURESSAARE
SOOJUS

AS Kuressaare Soojus pakub alalist tööd

SOOJUSTORUSTIKE HOOLDUSTEHNİKULE

Töö kirjeldus: Sinu tööks on soojustorustikuga seotud ehitus-, remont- ja hooldustööd.
Erinevates katlamajades ehitus- ja abitööd.

Nõudmised kandidaadile:

- kohusetunne, usaldusväärsus, töökus
- valmisolek välitöödeks
- töö on füüsiline ja liikuv, mis eeldab head vastupidavust
- B-kategooria juhiloa
- keskharidus

Kasuks tuleb:

- üldehituskogemus ja sanitaartehniliste tööde kogemus
- tehniline taip
- eelnev töökogemus

Pakume:

- stabiilset töösuhet edukas ettevõttes ja kindlat sissetulekut
- põhjalikku väljaõpet kohapeal toetavas ja sõbralikus meeskonnas
- koolitusi erialaste teadmiste ja oskuste arendamiseks
- spordi- või tervisesoodustust

Väljaõpe ettevõtte poolt. Kandidateerijatel palun saata CV koos
haridust tõendava dokumendi ja palgasooviga **2. juuniks 2025**
e-posti aadressile info@kuressaaresoojus.ee

VK PÄRL KEVADINE ETENDUS
KEVADTUUL
KURESSAARE
SPORDIKESKUSES
25.05.2025
KELL 18:00
PILET 10€
KOOLIEELIK TASUTA
PILETITE MÜÜK TUND ENNE ETENDUST KOHAPEAL

Logos for participating organizations: Saaremaa vald, Raul Vinni, Saarte Hääl, Saaremaa Soojus, Saaremaa Spordikool, Eesti Kultuurkapital, and others.